

ตารางที่ 3.58 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุดและงานที่ทำหลังสุด

สถานที่	โรงงานอุตสาหกรรม		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดที่ตนเองอยู่	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	28.57	0	0.00	2	2.08
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	0	0.00	2	6.06	3	15.00	0	0.00	1	14.29	0	0.00	6	6.25
กรุงเทพฯ	15	51.72	28	84.85	11	55.00	1	50.00	4	57.14	5	100.00	64	66.67
ภาคกลาง	13	44.83	2	6.06	6	30.00	1	50.00	0	0.00	0	0.00	22	22.92
ภาคตะวันออก	1	3.45	1	3.03	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	2.08
รวม	29	100.00	33	100.00	20	100.00	2	100.00	7	100.00	5	100.00	96	100.00

ตารางที่ 3.59 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำนวนตามผู้แนะนำและงานที่ทำหลังสุด

ผู้แนะนำ	โรงงาน อุตสาหกรรม		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ขนส่ง		อื่น ๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ญาติพี่น้อง	11	37.93	16	48.48	5	25.00	0	0.00	1	20.00	34	35.42
เพื่อน	7	24.14	8	24.24	4	20.00	2	28.57	0	0.00	21	21.88
เพื่อนบ้าน	4	13.79	1	3.03	4	20.00	1	14.29	1	20.00	11	11.46
นางจ้าง	0	0.00	1	3.03	3	15.00	0	0.00	2	40.00	6	6.25
สมัครด้วยตนเอง,	6	20.69	7	21.21	4	20.00	4	57.14	1	20.00	23	23.96
อื่นๆ	1	3.45	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	1.04
รวม	29	100.00	33	100.00	20	100.00	7	100.00	5	100.00	96	100.00

หมายเหตุ :อื่น ๆ ได้แก่ มารับสมัครที่หมู่บ้าน

ตารางที่ 3.60 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามผู้แนะนำและสถานที่ทำงานหลังสุด

ผู้แนะนำ	ในจังหวัด ที่ตนเองอยู่		จังหวัดอื่น ในภาคอีสาน		กรุงเทพฯ		ภาคกลาง		ภาคตะวันออก		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ญาติพี่น้อง	0	0.00	4	66.67	21	32.81	8	36.36	1	50.00	34	35.42
เพื่อน	1	50.00	1	16.67	14	21.88	5	22.73	0	0.00	21	21.88
เพื่อนบ้าน	0	0.00	0	0.00	8	12.50	3	13.64	0	0.00	11	11.46
นายจ้าง	0	0.00	0	0.00	4	6.25	2	9.09	0	0.00	6	6.25
สมัครด้วยตนเอง	1	50.00	1	16.67	16	25.00	4	18.18	1	50.00	23	23.96
อื่นๆ	0	0.00	0	0.00	1	1.56	0	0.00	0	0.00	1	1.04
รวม	2	100.00	6	100.00	64	100.00	22	100.00	2	100.00	96	100.00

หมายเหตุ : อื่น ๆ ได้แก่ มารับสมัครที่หมู่บ้าน

ตารางที่ 3.61 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามวิธีการที่นายจ้างเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด

วิธีการ	โรงงาน		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต่อสัญญาหลังจากครบกำหนดเวลาของสัญญา	1	3.45	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	1.04
เกษียณก่อนอายุที่กำหนด	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	14.29	0	0.00	1	1.04
ตามความสมัครใจ	16	55.17	19	57.58	7	35.00	1	50.00	5	71.43	2	40.00	50	52.08
การลาออกโดยสมัครใจ	5	17.24	2	6.06	3	15.00	0	0.00	0	0.00	1	20.00	11	11.46
การปิดกิจการ	6	20.69	11	33.33	9	45.00	1	50.00	1	14.29	2	40.00	30	31.25
การถูกเลิกจ้าง	1	3.45	1	3.03	1	5.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	3.13
อื่นๆ	29	100.00	33	100.00	20	100.00	2	100.00	7	100.00	5	100.00	96	100.00

หมายเหตุ: ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

อื่นๆ ได้แก่ ไม่จ่ายค่าแรง งานหมด อดค่าแรง

ตารางที่ 3.62 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำแนกตามเหตุผลที่นายจ้างระบุในการเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด

เหตุผล	โรงงาน อุตสาหกรรม		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาสาย ลาป่วยและการขาดงานมาก	2	18.18	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	4.65
ไม่ระบุเหตุผล	2	18.18	0	0.00	4	30.77	0	0.00	0	0.00	0	0.00	6	13.95
สภาพเศรษฐกิจ	6	54.55	11	78.57	5	38.46	1	100.00	0	0.00	2	66.67	25	58.14
อื่นๆ	1	9.09	3	21.43	4	30.77	0	0.00	1	100.00	1	33.33	10	23.26
รวม	11	100.00	14	100.00	13	100.00	1	100.00	1	100.00	3	100.00	43	100.00

หมายเหตุ: ลาออกโดยสมัครใจ 53 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

อื่นๆ ได้แก่ ประมูลงานไม่ได้ งานไม่มีให้ทำ งานหมด อายุมากเกินไป คนงานเยอะไป

ตารางที่ 3.63 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำนวนตามเงื่อนไขที่ถูกเลิกจ้างและงานที่ทำหลังสุด

เงื่อนไข	โรงงาน		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เลิกจ้างโดยได้ค่าชดเชยตามกฎหมายหรือมากกว่า	3	23.08	2	14.29	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	5	10.87
เลิกจ้างโดยได้ค่าชดเชยน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด	0	0.00	2	14.29	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	33.33	3	6.52
เลิกจ้างโดยให้สิทธิประโยชน์อื่น ๆ	0	0.00	1	7.14	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	2.17
เลิกจ้างโดยไม่มีการให้หรือระบุถึงค่าชดเชย	6	46.15	7	50.00	10	76.92	1	100.00	2	100.00	2	66.67	28	60.87
เลิกจ้างโดยไม่ได้รับค่าชดเชย แต่เป็นไปตามกฎหมาย	4	30.77	2	14.29	3	23.08	0	0.00	0	0.00	0	0.00	9	19.57
รวม	13	100.00	14	100.00	13	100.00	1	100.00	2	100.00	3	100.00	46	100.00

หมายเหตุ : ลาออกโดยสมัครใจ 50 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.64 จำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เป็นลูกจ้างจำนวนตามการเรียกร้องค่าชดเชยและงานที่ทำหลังสุด

การเรียกร้องค่าชดเชย	โรงงาน อุตสาหกรรม		ธุรกิจบริการ		ก่อสร้าง		ห้างสรรพสินค้า		ขนส่ง		อื่นๆ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องเรียกร้อง	7	53.85	4	28.57	3	23.08	0	0.00	0	0.00	0	0.00	14	30.43
ไม่ได้เรียกร้อง	5	38.46	10	71.43	9	69.23	1	100.00	2	100.00	3	100.00	30	65.22
เรียกร้อง	1	7.69	0	0.00	1	7.69	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	4.35
รวม	13	100.00	14	100.00	13	100.00	1	100.00	2	100.00	3	100.00	46	100.00

หมายเหตุ : ลาออกโดยสมัครใจ 50 ราย ทำธุรกิจส่วนตัว 5 ราย

ตารางที่ 3.65 การเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปีจำแนกตามเพศ

Groups	Number of Cases	Mean	Standard Deviation	t value
ชาย	57	48091.5263	26514.392	0.81*
หญิง	37	43003.5676	34534.265	

* $p > 0.05$

ตารางที่ 3.66 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามช่วงอายุ

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	3	6065569555	2021856518	2.3688	0.0759
Within Groups	90	76818126755	853534741.7		
Total	93	82883696310			

ตารางที่ 3.67 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามระดับการศึกษา

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	163185630.2	81592815.12	0.852	0.9184
Within Groups	85	81396778901	957609163.5		
Total	87	81559964531			

ตารางที่ 3.68 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามงานที่ทำหลังสุด

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	4	3984434734	996108683.6	1.1165	0.3540
Within Groups	87	77618822728	892170376.2		
Total	91	81603257463			

ตารางที่ 3.69 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าจ้างต่อปีจำแนกตามสถานที่ทำงานหลังสุด

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	4760297438	2380148719	2.7246	0.0712
Within Groups	87	76000575957	873569838.6		
Total	89	80760873394			

บทที่ 4

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ต้นปี 2540 ได้ส่งผลให้มีผู้ตกงานเพิ่มขึ้นและมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน ผู้ที่ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจบางคนจะเดินทางกลับสู่ชนบทเพื่อช่วยครอบครัวประกอบอาชีพ หรือไม่กี่หางานอื่น ๆ ทำให้มีรายได้มาช่วยเหลือครอบครัวดั้งเดิม การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อให้ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีหัวข้อที่ทำการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 ลักษณะและขนาดของครัวเรือน

สภาพทางสังคมของครัวเรือนในชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นั่นคือเมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครัวเรือนแต่งงานออกไป ก็จะไปสร้างครอบครัวใหม่ ทำให้จำนวนครัวเรือนที่มี 1 ครอบครัว มีจำนวนสูงถึงร้อยละ 52.48 อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติในสังคมชนบทมีสูงกว่าสังคมในเมือง เมื่อมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งแต่งงานก็จะมีการรับเอาสมาชิกจากครัวเรือนอื่นมาอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน ดังนั้นในบ้าน 1 หลังจึงมีสมาชิกมากกว่า 1 ครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกัน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีสมาชิกอาศัยอยู่ด้วยกันมากกว่า 1 ครอบครัว มีสูงถึงร้อยละ 47.52 และเป็นครัวเรือนที่มีสมาชิกอาศัยอยู่ 2 ครอบครัว มีจำนวนมากที่สุด โดยเฉลี่ยในบ้าน 1 หลังมีครอบครัวอาศัยอยู่รวมกัน 1.61 ครอบครัว (ตารางที่ 4.1)

จากการศึกษาถึงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอดีตมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงถึง 7 คน (พิทักษ์สิทธิ์, 2526) แต่ผลจากการศึกษาในรอบปี 2541 พบว่าจำนวนสมาชิกเฉลี่ยของครัวเรือนได้ลดลงเหลือเพียง 5.20 คนต่อครัวเรือน ทั้งนี้เพราะมาตรการส่งเสริมให้มีการวางแผนครอบครัวด้วยวิธีคุมกำเนิดได้ผลดี และสัดส่วนของเพศหญิงมีมากกว่าเพศชายเล็กน้อย (ตารางที่ 4.2) นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกัน 3-5 คนมีมากที่สุดถึงร้อยละ 59.40 และไม่มีครัวเรือนใดเลยที่อาศัยอยู่เพียงคนเดียว (ตารางที่ 4.3) จึงอาจ

กล่าวได้ว่าครัวเรือนที่มีผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและกลับสู่ชนบทเป็นครัวเรือนที่มีขนาดปานกลางและขนาดใหญ่ โดยมีผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนรวมกันจำนวนหลายคน

4.2 โครงสร้างของประชากร

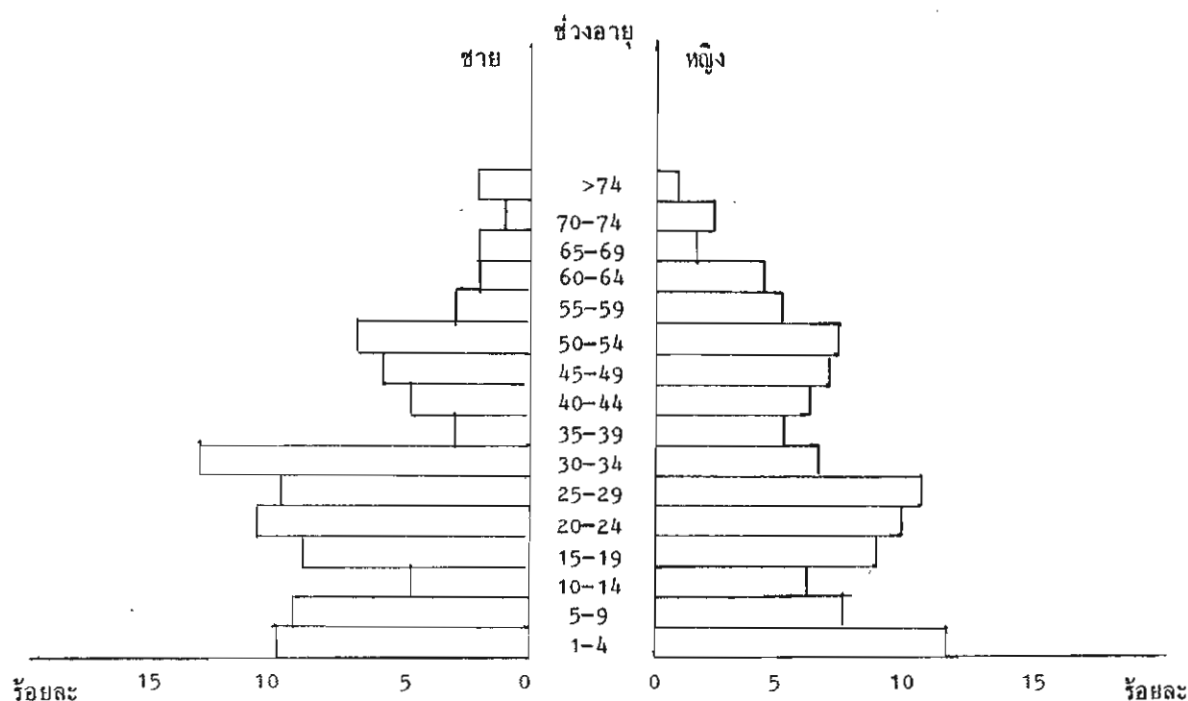
เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของประชากรในวัยเด็ก ซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี วัยกำลังแรงงานอายุระหว่าง 15-64 ปี และวัยชรา ซึ่งมีอายุ 65 ปีขึ้นไป พบว่าประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 69.72 สำหรับประชากรในวัยเด็กมีจำนวนสูงกว่าวัยชราประมาณ 5 เท่า เมื่อพิจารณาถึงอัตราส่วนผู้เป็นภาระ (Dependency ratio) ซึ่งเป็นการบอกให้ทราบถึงภาระของประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่ต้องรับผิดชอบในการดูแลเด็กและคนชราแล้ว พบว่าอัตราส่วนของผู้เป็นภาระเท่ากับร้อยละ 43.44 ซึ่งหมายความว่าผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน 100 คน นอกจากต้องดูแลตัวเองแล้ว ต้องมีการดูแลเด็กและคนชรา จำนวน 43.44 คน (ตารางที่ 4.4)

สำหรับลักษณะโครงสร้างของประชากร จากการศึกษาพบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับรูประฆังคว่ำ แต่ในอดีตที่ผ่านมาเป็นรูปสามเหลี่ยมฐานกว้างเพราะมีสัดส่วนของผู้ที่อยู่ในวัยเด็กสูง จากรูปที่ 4.1 ผู้มีอายุ 1 ปี ถึงต่ำกว่า 35 ปี มีอัตราส่วนอยู่ในระดับสูงพอ ๆ กันทั้งเพศหญิงและชาย สำหรับผู้ที่มีอายุมากกว่า 35 ปีขึ้นไป มีอัตราส่วนน้อยลงไปตามลำดับทั้งเพศหญิงและชาย เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากการณรงคในเรื่องการคุมกำเนิดในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาประสบความสำเร็จ จึงทำให้อัตราการเกิดลดลงตามลำดับ

4.3 อัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราเพิ่มตามธรรมชาติ

จากการศึกษาพบว่า อัตราการเกิดของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ตงาน สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกว่า 2 เท่า กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีผู้ตงานมีอัตราการเกิดสูงถึง 36.19 คนต่อประชากร 1,000 คน (ตารางที่ 4.5) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของประเทศในปี 2541 มีอัตราการเกิดเท่ากับ 17.00 คนต่อประชากร 1,000 คน (สถาบันประชากรศาสตร์, 2541)

สำหรับอัตราการตายของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ตงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยอัตราการตายของครัวเรือนที่มีผู้ตงานเท่ากับ 5.71 คนต่อประชากร 1,000 คน แต่ค่าเฉลี่ยของประเทศเท่ากับ 7.00 คนต่อประชากร 1,000 คน

รูปที่ 4.1 จำนวนประชากรจำแนกตามเพศและอายุ

อัตราเพิ่มตามธรรมชาติของประชากร คำนวณจากอัตราการเกิดของประชากรลบด้วยอัตราการตายของประชากร สำหรับครัวเรือนที่มีผู้ตงงานมีอัตราเพิ่มตามธรรมชาติสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศถึง 3 เท่าตัว กล่าวคือ อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติของครัวเรือนที่มีผู้ตงงานเท่ากับ 30.48 คนต่อประชากร 1,000 คน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของประเทศเท่ากับ 10 คนต่อประชากร 1,000 คน เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากครัวเรือนที่มีผู้ตงงานมีอัตราการเกิดอยู่ในระดับสูง

4.4 การศึกษา

ในเรื่องของการศึกษาจะพิจารณาเฉพาะประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้วเท่านั้น โดยไม่รวมประชากรในครัวเรือนที่กำลังศึกษาอยู่- และเด็กที่ยังไม่เข้าเรียน สำหรับในหัวข้อนี้จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และระดับการศึกษาของประชากรซึ่งเป็นสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนร้อยละ 85.15 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมีเพียงร้อยละ 6.93 ที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา โดยหัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาสูงสุดในระดับ ปวช. และ ปวส. เท่านั้น สำหรับหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีสูงถึงร้อยละ 7.92 (ตารางที่ 4.6)

อย่างไรก็ตามถึงแม้การศึกษาในปัจจุบันจะได้รับการพัฒนามากขึ้น แต่ยังคงพบว่า ระดับการศึกษาของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและสิ้นสุดการเรียนแล้วยังคงอยู่ในระดับต่ำ คือจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ถึงร้อยละ 76.08 มีเพียงไม่ถึง 1 ใน 5 เท่านั้นที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา โดยมีประชากรในครัวเรือนที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีเพียงร้อยละ 0.54 เท่านั้น (ตารางที่ 4.7)

4.5 อาชีพและการเปลี่ยนแปลงอาชีพ

การพิจารณาอาชีพในที่นี้เป็นการพิจารณาอาชีพของประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรอง ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

4.5.1 อาชีพหลัก

อาชีพหลักที่สำคัญที่สุดของประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว มีเพียง 2 อาชีพ คือ อาชีพการเกษตรและรับจ้างทั่วไป โดยประชากรที่มีอาชีพการเกษตรสูงถึงร้อยละ 60.22 (จากการศึกษาครั้งแรก มีเพียงร้อยละ 40.90) และอาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 20.43 เป็นที่น่าสังเกตว่า เหตุที่สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตรสูงขึ้นอาจเนื่องมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ประชากรในครัวเรือนหางานรับจ้างอื่น ๆ ทำได้ยากขึ้น และบริษัทเอกชนหลาย ๆ แห่งได้เลิกกิจการ จึงจำเป็นต้องหันมาประกอบอาชีพทางการเกษตรแทนการรับจ้างเหมือนอย่างที่เคยทำมา สำหรับประชากรในครัวเรือนที่ไม่ประกอบอาชีพเลยมีร้อยละ 13.98 อาชีพที่นอกเหนือจากที่กล่าวไปแล้ว ได้แก่ ค้าขาย ประกอบกิจการส่วนตัว และลูกจ้างรัฐ รวมกันมีเพียงร้อยละ 5.38 เท่านั้น (ตารางที่ 4.8)

4.5.2 อาชีพพรอง

ประชากรในครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพพรอง จากการศึกษพบว่า มีสูงถึงร้อยละ 60.75 มีเพียงร้อยละ 39.25 ที่ประกอบอาชีพพรอง และอาชีพพรองที่สำคัญคือ รับจ้างทั่วไป (ตารางที่ 4.9) อาชีพรับจ้างทั่วไปจะมีการเปลี่ยนแปลงงานไปเรื่อย ๆ ตามสถานะของงานที่เกิดขึ้น เช่น บางช่วงเวลาอาจทำงานรับจ้างก่อสร้าง บางช่วงเวลาอาจทำงานรับจ้างในไร่นา หรือรับจ้างตามร้านค้าและโรงงานต่าง ๆ เป็นต้น

4.5.3 การเปลี่ยนแปลงในอาชีพ

จากการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักในระยะ 5 ปีที่ผ่านมาของประชากรในครัวเรือน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ในครัวเรือนถึงร้อยละ 80.38 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลัก เคยประกอบอาชีพอะไรก็ยังคงประกอบอาชีพเดิมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพหลักจากอาชีพเดิมไปประกอบอาชีพอื่นมีเพียงร้อยละ 19.62 (ตารางที่ 4.10) โดยเหตุผลสำคัญที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพ คือ รายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพเดิมไม่พอใช้ นอกจากนี้ยังจ้างยังลดอัตราค่าจ้างลง หรือบางครั้งถูกเลิกจ้างเนื่องจากนายจ้างเลิกกิจการ ส่วนเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้เลิกประกอบอาชีพเดิม คือ สุขภาพอ่อนแอ จำเป็นต้องกลับมาดูแลครอบครัว และบางครั้งต้องการที่จะประกอบอาชีพที่ตัวเองต้องการ เป็นต้น

4.6 จำนวนวันทำงานต่อปี

จำนวนวันทำงานของแต่ละคนที่ทำงานในรอบ 1 ปี ถือเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่บอกให้รู้ถึงฐานะทางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนทางอ้อม โดยทั่วไปแล้วหากประชากรในครัวเรือนมีจำนวนวันในการทำงานต่อปีมาก ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนจะอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ถ้าหากจำนวนวันที่ประชากรในครัวเรือนแต่ละคนทำงานต่อปีมีจำนวนน้อย ฐานะทางเศรษฐกิจก็จะไม่ดีตามไปด้วย จากการศึกษถึงจำนวนวันทำงานเฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้วพบว่า จำนวนวันที่ประชากรในครัวเรือนทำงานต่อปีมีเพียงแค่ 144.36 วันเท่านั้น หรือคิดเป็นร้อยละ 39.55 ของจำนวนวันทั้งหมดในรอบ 1 ปี จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสมาชิกของครัวเรือนแต่ละคนยังใช้เวลาในการทำงานไม่เต็มที่

สำหรับจำนวนวันทำงานต่อคนต่อปีของประชากรในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหลักเท่ากับ 120.68 วัน หรือคิดเป็นร้อยละ 83.60 ของจำนวนวันทำงานทั้งหมด ในส่วนของประชากรในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพพรองมีจำนวนวันทำงานเฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพหลักประมาณ 5 เท่า (ตารางที่ 4.11)

4.7 การทำงานรับจ้าง

ประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วทำงานรับจ้างถึงร้อยละ 55.91 (ตารางที่ 4.12) ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาถึงรายละเอียดของการทำงานรับจ้าง ซึ่งประกอบด้วยประเภทของงานรับจ้าง สถานที่ทำงานรับจ้าง และช่วงเวลาที่ใช้ไปทำงานรับจ้าง ผลจากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

ประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ดกงานทำงานรับจ้างเกี่ยวกับการเกษตรมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 38.94 เช่น ไปรับจ้างค้ายาสูบ คำนว และเก็บเกี่ยวผลผลิต เหตุที่สัดส่วนของการทำงานเกี่ยวกับการเกษตรมีสัดส่วนสูงก็เนื่องมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้งานรับจ้างนอกภาคการเกษตรลดต่ำลงอย่างมาก ประชากรของครัวเรือนที่มีผู้ดกงานจึงจำเป็นต้องหันไปรับจ้างทำงานในภาคการเกษตร งานรับจ้างที่สำคัญรองลงมา ได้แก่ การรับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้าง โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 22.12 สำหรับงานรับจ้างอื่น ๆ มีสัดส่วนไม่มากนัก (ตารางที่ 4.13)

สถานที่ทำงานรับจ้าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.81 รับจ้างทำงานในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ รองลงไปคือรับจ้างทำงานที่กรุงเทพฯ ร้อยละ 33.17 ส่วนที่เหลือกระจายไปทำงานรับจ้างที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งไปทำงานรับจ้างในต่างประเทศ (ตารางที่ 4.14) ดังได้กล่าวมาแล้วว่าผลจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้สมาชิกในครัวเรือนถูกเลิกจ้างทำงาน และจำเป็นต้องอพยพกลับภูมิลำเนาเดิม ประกอบกับการหางานทำในภาคอุตสาหกรรมหาได้ลำบากยิ่งขึ้น ดังนั้นช่วงเวลาในการทำงานรับจ้างส่วนใหญ่จึงไม่แน่นอนจากการศึกษาพบว่าประชากรที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วและมีช่วงเวลาทำงานรับจ้างที่ไม่แน่นอนสูงถึงร้อยละ 72.12 สำหรับประชากรในครัวเรือนบางคนที่มียานทำตลอดทั้งปี มีร้อยละ 19.71 โดยไปทำงานที่กรุงเทพฯ เช่น ขับรถแท็กซี่ งานบริการตามร้านอาหาร หรือเป็นแม่บ้าน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดทั้งปี แต่ก็มีประชากรในครัวเรือนบางส่วนที่ไปทำงานรับจ้างหลังจากที่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วซึ่งมีสัดส่วนเล็กน้อยเพียงร้อยละ 8.17 เท่านั้น (ตารางที่ 4.15)

4.8 การย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ดกงานแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ การย้ายออก และการย้ายเข้า สำหรับการย้ายออกแบ่งเป็นการย้ายออกถาวรและการย้ายออกชั่วคราว การย้ายออกถาวรในที่นี้หมายถึงผู้ที่ไปอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้านมีระยะเวลารวมกันตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ในกรณีของผู้ที่ย้ายออกไปอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้านมีระยะเวลารวมกันน้อยกว่า 6 เดือน จัดเป็นผู้ย้ายออกชั่วคราว ในส่วนของผู้ย้ายเข้าหากย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเกินกว่า 6 เดือน ถือเป็นผู้ย้ายเข้าถาวร แต่ถ้าหากเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้อยกว่า 6 เดือนถือเป็นผู้ย้ายเข้าชั่วคราว

4.8.1 อัตราการย้ายถิ่น

จากการศึกษาอัตราการย้ายออกถาวร และอัตราการย้ายออกชั่วคราวในรอบปี 2541 ของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน พบว่ามีอัตราการย้ายออกถาวร ร้อยละ 3.81 และมีอัตราการย้ายออกชั่วคราว ร้อยละ 5.91 (ตารางที่ 4.16) เมื่อพิจารณาถึงการย้ายออกโดยรวมก็อยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก คือ ในทุก ๆ หนึ่งครัวเรือนมีผู้ย้ายออกทั้งชั่วคราวและถาวรรวมกันจำนวน 0.51 คน (ตารางที่ 4.17) ทั้งนี้เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้มีงานรับจ้างน้อยลง

สำหรับอัตราการย้ายเข้าถาวรและอัตราการย้ายเข้าชั่วคราว สูงถึงร้อยละ 6.86 และ 12.38 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.16) เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประชากรในครัวเรือนบางคนตกงานเนื่องจาก การถูกเลิกจ้างและหางานทำใหม่ไม่ได้ จึงจำเป็นต้องกลับภูมิลำเนาเดิม โดยเฉลี่ยแต่ละครัวเรือน มีผู้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยทั้งชั่วคราวและถาวรจำนวน 1 คน (ตารางที่ 4.17)

4.8.2 ลักษณะของผู้ย้ายถิ่น แหล่งที่ไปอยู่ และอาชีพที่ไปทำ

การย้ายถิ่นของประชากรในครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน ส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งของสมาชิกที่มีการย้ายถิ่นเป็นลูกชายและลูกสาวของหัวหน้าครัวเรือน โดยเป็นลูกชายร้อยละ 31.37 และลูกสาวร้อยละ 23.53 (ตารางที่ 4.18) เมื่อพิจารณาถึงเพศของประชากรในครัวเรือนที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านพบว่า เป็นเพศชายสูงถึงร้อยละ 68.63 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิงซึ่งน้อยกว่าเพศชายถึง 2.2 เท่า (ตารางที่ 4.19)

ระดับการศึกษาของผู้ย้ายถิ่น ผู้ที่จบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่านั้นซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 74.51 (ตารางที่ 4.20) สำหรับอายุของผู้ย้ายถิ่นเกือบทั้งหมดอยู่ในวัยกำลังแรงงาน คือมีอายุระหว่าง 15-64 ปี ถึงร้อยละ 86.27 (ตารางที่ 4.21)

จากการศึกษาพบว่า ประชากรในครัวเรือนที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านส่วนใหญ่ไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 56.86 รองลงมาคือไปทำงานในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ ร้อยละ 21.57 ส่วนการไปทำงานในภาคอื่นและต่างประเทศมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 4.22) ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ไปรับจ้างทำงานทั่วไปมีสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 70.60 งานรับจ้างทั่วไปที่ไปทำได้แก่ รับจ้างขับรถ เดินสายไฟฟ้า เดินท่อประปา ทำงานก่อสร้าง เลี้ยงเด็ก ทำความสะอาดบ้าน และขนของ เป็นต้น (ตารางที่ 4.23)

4.9 สถานภาพการสมรสของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนที่แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกันตลอดมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 79.21 มีเพียงร้อยละ 2.97 และ 0.99 ที่เป็นโสดและหย่าร้าง ตามลำดับ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 16.83 เป็นหม้าย เนื่องจากสามีหรือภรรยาเสียชีวิต แต่ส่วนใหญ่แล้วสามีเสียชีวิตมากกว่าภรรยา (ตารางที่ 4.24)

4.10 การวางแผนครอบครัว

จากการศึกษาครัวเรือนที่มีผู้ดงงานถึงเรื่องการคุมกำเนิด พบว่า ร้อยละ 82.18 เคยคุมกำเนิด (ตารางที่ 4.25) วิธีคุมกำเนิดที่นิยมใช้กันมากคือ กิญา ทำหมันหญิง และนิตยา ร้อยละ 40.97 28.92 และ 20.48 ตามลำดับ ส่วนวิธีการคุมกำเนิดอื่น ๆ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 4.26)

4.11 จำนวนบุตรและอัตราการตายของบุตร

จำนวนบุตรและอัตราการตายของบุตรถือเป็นตัวชี้วัดปัญหาในด้านสุขภาพและอนามัยของครอบครัว ผลจากการศึกษาพบว่า จำนวนบุตรทั้งหมดของหัวหน้าครัวเรือนที่มีผู้ดงงานทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และที่ตายไปแล้วเฉลี่ย 4.46 คน ซึ่งนับเป็นจำนวนที่มาก (ตารางที่ 4.27) เนื่องจากเป้าหมายของรัฐบาลพยายามให้แต่ละครอบครัวมีบุตรได้ไม่เกิน 2 คน เพราะการมีบุตรมากจะเป็นภาระแก่ครอบครัวที่จะต้องเลี้ยงดูต่อไป

จำนวนบุตรที่ตายก่อนคลอด (แท้ง) ของหัวหน้าครัวเรือน มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 6.21 กล่าวคือ ในจำนวนบุตร 100 คน ตายก่อนคลอด 6.21 คน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาในด้านสุขภาพของผู้เป็นแม่ที่ไม่แข็งแรงพอ และบางครั้งมีโรคติดต่อที่เป็นอันตรายกับบุตรในครรภ์จึงทำให้คลอดก่อนกำหนด สำหรับบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายหลังจากที่ครอบครัวได้เลี้ยงดูมาได้ระยะหนึ่ง มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 9.09 (ตารางที่ 4.27) บุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายไปแล้วมีอายุระหว่างแรกเกิดถึง 1 ปีเป็นส่วนใหญ่ โดยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 53.66 สำหรับบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่เสียชีวิตและเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 20 ปี มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 34.15 (ตารางที่ 4.28)

สำหรับการตายของบุตรที่ไม่ทราบสาเหตุแน่ชัดมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 46.34 รองลงไปได้แก่เป็นไข้มาลาเรียและอุบัติเหตุ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19.51 และ 9.76 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.29) การตายของบุตรในครัวเรือนเนื่องจากไข้มาลาเรีย นับเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าปัญหาในด้านสาธารณสุขที่รัฐจัดให้กับราษฎรยังไม่เพียงพอ และขาดการส่งเสริมความรู้ในการป้องกันโรคต่าง ๆ ในเบื้องต้น

4.12 ความพิการและการเจ็บป่วยเรื้อรัง

จากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนที่มีคนพิการ มีเพียงร้อยละ 5.94 เท่านั้น และเป็นครัวเรือนที่มีสมาชิกเป็นคนพิการเพียง 1 คน เมื่อเฉลี่ยคนพิการต่อครัวเรือนแล้วพบว่าจำนวนคนพิการเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 0.06 หรือกล่าวได้ว่าในทุก ๆ 17 ครัวเรือนมีผู้พิการจำนวน 1 คน (ตารางที่ 4.30)

การเจ็บป่วยเรื้อรังของสมาชิกในครัวเรือนพบว่ามีส่วนสูงถึงร้อยละ 36.63 โดยเป็นครัวเรือนที่มีสมาชิกเจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน สูงที่สุด เมื่อเฉลี่ยผู้เจ็บป่วยเรื้อรังต่อครัวเรือนเท่ากับ 0.45 คน หรือทุก ๆ 2 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน (ตารางที่ 4.31)

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยเรื้อรัง ได้แก่ การเป็นโรคต่าง ๆ ดังนี้ โรคเบาหวาน ร้อยละ 22.22 รองลงไปได้แก่ โรคทางเดินอาหาร และโรคหัวใจ ร้อยละ 17.78 และ 8.89 ตามลำดับ ส่วนสาเหตุที่ทำให้เจ็บป่วยเรื้อรังจากโรคอื่น ๆ มีสัดส่วนไม่มากนัก (ตารางที่ 4.32)

4.13 ลักษณะส่วน

ส่วนนับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ในเรื่องของการพัฒนาในด้านสุขภาพและอนามัยของครัวเรือน จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนที่มีส่วนซิมมีสูงถึงร้อยละ 94.06 มีเพียงร้อยละ 5.94 เท่านั้นที่ยังไม่มีส่วนใช้ ซึ่งนับว่าความพยายามของรัฐที่จะให้มีส่วนทุกครัวเรือนประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ (ตารางที่ 4.33)

4.14 ลักษณะของบ้านที่พักอาศัย

บ้านพักอาศัยของครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน สามารถจำแนกลักษณะของบ้านได้เป็น 7 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. บ้านไม้ชั้นเดียวได้ทุนสูงพื้นดิน
2. บ้านไม้ชั้นเดียวติดพื้น (พื้นดิน)
3. บ้านไม้ชั้นเดียวติดพื้น (พื้นไม้)
4. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้นพื้นซีเมนต์
5. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้นพื้นไม้
6. บ้านก่อด้วยอิฐบล็อกชั้นเดียวพื้นซีเมนต์
7. บ้านก่อด้วยอิฐบล็อกชั้นเดียวพื้นดิน

จากลักษณะของบ้านทั้งหมด บ้านไม้ชั้นเดียวได้ทุนสูงพื้นดิน เป็นบ้านที่นิยมปลูกสร้างกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.58 ของครัวเรือนทั้งหมด เหตุที่นิยมปลูกบ้านไม้ชั้นเดียวได้ทุนสูงก็เพราะคำนึงถึงความปลอดภัยของสมาชิกในครอบครัวจากสัตว์ประเภทยุง ตะขาบ ตลอดจนภัยคุกคามจากโจรผู้ร้าย นอกจากนี้ได้ทุนสูงยังใช้เป็นที่พักผ่อนในตอนกลางวัน และใช้เป็นสถานที่ทำงานหัตถกรรมต่าง ๆ เช่น ทอผ้า ทอเสื่อ สานไหม รวมทั้งใช้เป็นครัวหุงข้าว สำหรับวัสดุที่ใช้มุงหลังคา ร้อยละ 87.13 ของครัวเรือนทั้งหมดใช้สังกะสีเป็นวัสดุในการมุงหลังคา (ตารางที่ 4.35)

สำหรับแบบบ้านที่นิยมปลูกสร้างลงมาได้แก่บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้นพื้นซีเมนต์ ซึ่งมีผู้ปลูกสร้างถึงร้อยละ 34.65 สำหรับแบบบ้านที่ปลูกสร้างในลักษณะอื่น ๆ มีจำนวนไม่มาก (ตารางที่ 4.34)

จากการประเมินมูลค่าปัจจุบันของบ้าน ถ้ามีการสร้างบ้านใหม่ในขนาดและลักษณะเช่นเดิม มูลค่าบ้านควรจะเป็นเท่าใด พบว่าบ้านที่มีมูลค่ามากกว่า 50,000 บาท มีจำนวนถึงร้อยละ 62.37 ของจำนวนบ้านทั้งหมด ในจำนวนนี้บ้านที่มีมูลค่าอยู่ระหว่าง 50,001-100,000 บาท มีสัดส่วนมากที่สุด อย่างไรก็ตามมูลค่าของบ้านโดยเฉลี่ยหากมีการสร้างบ้านในปัจจุบันต้องใช้เงินงบประมาณในการก่อสร้างหลังละ 104,905.94 บาท (ตารางที่ 4.36)

จากการศึกษาลักษณะการถือครองบ้านของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจพบว่า ครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเกือบทั้งหมดมีบ้านเป็นของตัวเอง คือร้อยละ 99.01 มีเพียง 1 ครัวเรือนเท่านั้นที่อาศัยผู้อื่นอยู่โดยไม่เสียค่าเช่า (ตารางที่ 4.37)

4.15 การถือครองที่ดิน

พื้นที่ดินถือครองในที่นี้หมายถึง การถือครองที่ดินที่นอกเหนือจากที่ปลูกบ้าน (สำหรับที่ดินบริเวณบ้านแต่ละครัวเรือนถือครองเฉลี่ย 0.53 ไร่)

ลักษณะการถือครองที่ดินแยกพิจารณาออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 การถือครองที่ดินที่เป็นของตนเอง และส่วนที่ 2 การถือครองที่ดินที่ผู้อื่นให้ใช้ทำประโยชน์ ซึ่งได้มาจากการเช่าและจากการที่ผู้อื่นให้ทำกินฟรี เมื่อรวมที่ดินทั้งสองส่วนนี้แล้วแต่ละครัวเรือนถือครองที่ดินเฉลี่ย 15.42 ไร่ โดยเป็นที่ดินของตนเอง 11.50 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 74.58 ส่วนที่เหลือเป็นที่ดินที่เช่าจากผู้อื่น และผู้อื่นให้ทำฟรี (ตารางที่ 4.38) ซึ่งพื้นที่ถือครองได้ลดลงจากปี 2538 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน 25.45 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542) เหตุที่พื้นที่ดินถือครองลดลง ก็เนื่องมาจากการแบ่งที่เป็นมรดกให้ลูกหลานและในบางครั้งมีการแบ่งขายเพื่อนำเงินมาใช้จ่าย

จากจำนวน 101 ครัวเรือนที่มีสมาชิกของครัวเรือนเป็นผู้ตกงานพบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองมีสูงถึง 1 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 75 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง โดยครัวเรือนที่ถือครองที่ดินขนาด 11-20 ไร่มีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 24.75 (ตารางที่ 4.39)

4.16 การเปลี่ยนแปลงของจำนวนพื้นที่ดิน

จากการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงจำนวนพื้นที่ดินถือครองในอดีตที่ผ่านมาเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่ดินถือครองในปัจจุบัน พบว่า ร้อยละ 72.28 จำนวนพื้นที่ดินถือครองไม่มีการ

เปลี่ยนแปลง ส่วนที่เหลือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลง โดยครัวเรือนที่มีจำนวนพื้นที่ดินถือครองลดลงมีร้อยละ 18.81 และครัวเรือนที่มีพื้นที่ดินถือครองเพิ่มขึ้นมีร้อยละ 8.91 (ตารางที่ 4.40)

ครัวเรือนที่มีพื้นที่ดินถือครองลดลง จำนวนพื้นที่ดินถือครองลดลงเฉลี่ยครัวเรือนละ 18.95 ไร่ สำหรับครัวเรือนที่มีพื้นที่ดินถือครองเพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้นเฉลี่ยครัวเรือนละ 10.11 ไร่

เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้จำนวนพื้นที่ดินถือครองลดลงก็เนื่องจาก แบ่งเป็นมรดกให้ลูกหลาน และเครือข่าย และในบางครั้งก็ขายเพื่อนำเงินมาใช้ประโยชน์ในทางอื่น นอกจากนี้บางครัวเรือนถูกโกงที่ดิน ซึ่งล้วนแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้พื้นที่ดินถือครองลดลงแทบทั้งสิ้น (ตารางที่ 4.41) สำหรับเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้พื้นที่ดินถือครองเพิ่มขึ้นก็เนื่องมาจากการซื้อที่ดินเพิ่มเติม และจากการได้รับมรดกจากพ่อแม่เป็นสำคัญ (ตารางที่ 4.42) เงินที่ใช้ซื้อที่ดินเพิ่มเติมส่วนหนึ่งมาจากบุตรหลานที่ไปทำงานที่อื่นส่งมาให้ โดยเฉพาะการไปรับจ้างทำงานที่กรุงเทพฯ ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจยังคึกคัก

4.17 การทำการเกษตร

โดยเฉลี่ยแต่ละครัวเรือนที่มีผู้ตกงานมีพื้นที่ดินถือครองที่เป็นของตนเองและที่ดินที่ผู้อื่นให้ใช้ทำประโยชน์ครัวเรือนละ 15.42 ไร่ จากจำนวน 101 ครัวเรือนมีถึง 81 ครัวเรือนที่ยึดอาชีพทำการเกษตร หรือคิดเป็นร้อยละ 80.20 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 19.80 ไม่ประกอบอาชีพทางการเกษตร แต่ไปประกอบอาชีพอื่นแทน (ตารางที่ 4.43) บางครัวเรือนไม่ประกอบอาชีพทางการเกษตรทั้งที่มีพื้นที่ทำการเกษตร ก็เนื่องมาจากพื้นที่ดินไม่เหมาะกับการทำการเกษตร นอกจากนี้ในบางครั้งฝนแล้งทำให้การเพาะปลูกไม่ได้ผล จึงเปลี่ยนอาชีพไปทำงานรับจ้าง สำหรับผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและยังหางานทำใหม่ไม่ได้ก็กลับไปช่วยทางบ้านทำการเกษตร

กิจกรรมทางการเกษตรนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กิจกรรมการปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งผลจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

4.17.1 การปลูกพืช

พืชสำคัญที่ปลูกได้แก่ ข้าวเหนียวและข้าวเจ้า แต่มีการปลูกข้าวเหนียวมากกว่าข้าวเจ้า เพราะประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่บริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก ครัวเรือนที่ปลูกข้าวเหนียวมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 74.07 ในขณะที่ครัวเรือนที่ปลูกข้าวเจ้ามีสัดส่วนน้อยกว่า คือ ร้อยละ 61.73 ในส่วนของการปลูกพืชไร่อื่น เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ปอ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียว พริก และผักเขียว มีสัดส่วนรวมกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 4.44)

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ทั้งของข้าวเหนียวและข้าวเจ้าพบว่า ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำกว่าผลผลิตข้าวนาปีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในปี 2540/41 ผลผลิตข้าวนาปีเท่ากับ 280 กก.ต่อไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542) แต่ผลจากการศึกษาข้าวเหนียวได้ผลผลิตเพียง

247.43 กก.ต่อไร่ และข้าวเจ้าได้ผลผลิต 225.71 กก.ต่อไร่ สำหรับ อ้อย มันสำปะหลัง และถั่วลิสง ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 8,000 กก. 2,200 กก. และ 115 กก. ตามลำดับ (ตารางที่ 4.45) ซึ่งผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืชดังกล่าวทั้ง 3 ชนิดต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวคือ อ้อย มันสำปะหลัง และถั่วลิสง มีผลผลิตต่อไร่ 8,444 กก. 2,307 กก. และ 238 กก. ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542) เหตุที่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของ อ้อย มันสำปะหลัง และถั่วลิสง ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งภาคเนื่องจากพื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม นอกจากนี้ในบางพื้นที่เกิดภาวะฝนแล้งจึงทำให้ผลผลิตที่ได้รับน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

4.17.2 การเลี้ยงสัตว์

สัตว์เลี้ยงที่สำคัญของครัวเรือนที่มีเป็นผู้ดกงานมี 5 ชนิดด้วยกันคือ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ สำหรับ โค และกระบือจะเลี้ยงไว้ใช้งาน และในบางครั้งก็จำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็ดและไก่จะเลี้ยงไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก แต่ก็มีการขายบ้างเป็นบางครั้ง แต่สำหรับสุกรแล้วจะเลี้ยงไว้เพื่อขายเพียงอย่างเดียว

จากการศึกษาพบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีการเลี้ยงกระบือสูงถึงร้อยละ 21.78 ในขณะที่ครัวเรือนที่เลี้ยงโคมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 15.84 โดยในแต่ละครัวเรือนเลี้ยงโคจำนวน 4.17 ตัว และเลี้ยงกระบือจำนวน 2.25 ตัว (ตารางที่ 4.46 และ 4.47)

สำหรับครัวเรือนที่มีการเลี้ยงสุกรมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.96 เท่านั้น โดยในแต่ละครัวเรือนเลี้ยงสุกรจำนวน 3.78 ตัว

เป็ดและไก่เป็นสัตว์เลี้ยงที่แต่ละครัวเรือนเลี้ยงมากที่สุด ครัวเรือนที่มีการเลี้ยงไก่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 53.47 ของครัวเรือนทั้งหมด ในขณะที่ครัวเรือนเลี้ยงเป็ดมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 19.80 หรือเลี้ยงไก่ครัวเรือนละ 14.61 ตัว และเลี้ยงเป็ด 14.77 ตัว

4.18 รายได้และแหล่งที่มาของรายได้

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งแหล่งที่มาของรายได้ออกเป็น 2 แหล่งคือ รายได้จากการเกษตร และรายได้นอกการเกษตร โดยพิจารณาเฉพาะในส่วนที่เป็นเงินสดเท่านั้น จากการศึกษาพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนโดยเฉพาะรายได้นอกการเกษตรสูงกว่ารายได้จากการเกษตรเกือบ 4 เท่าตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายได้จากกิจกรรมนอกการเกษตรนั้นมีความสำคัญมาก หากสมาชิกในครัวเรือนคนใดคนหนึ่งตกงานหรือมีงานทำลดน้อยลง ย่อมส่งผลให้รายได้นอกการเกษตรลดลงไปด้วย

รายได้จากการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 21.81 ของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน แหล่งสำคัญของรายได้มาจากการขายข้าว สัตว์ และพืชไร่ โดยมีสัดส่วนของรายได้คิดเป็นร้อยละ 9.03 7.47 และ 4.15 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามข้าวที่ขายส่วนใหญ่คือข้าวเจ้า เพราะข้าวเหนียวจะเก็บไว้บริโภค

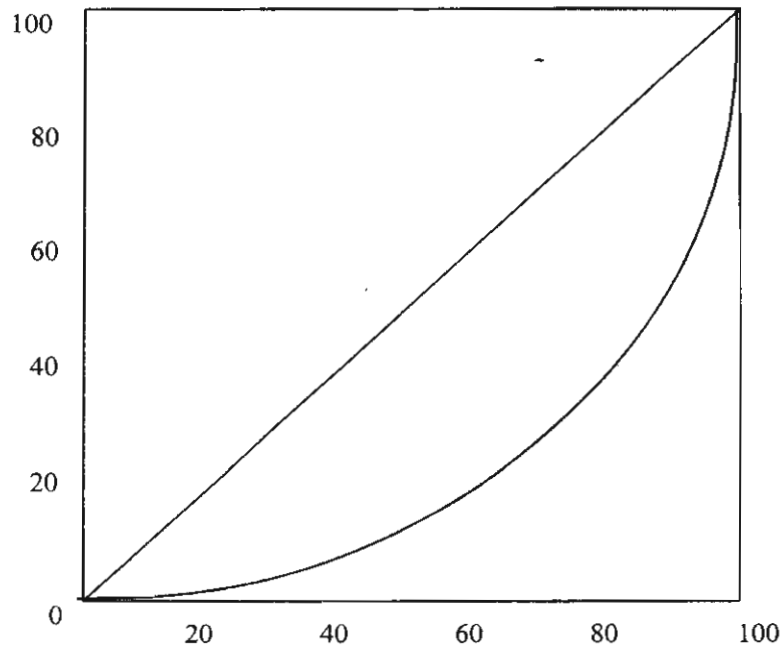
รายได้นอกการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 78.19 ของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน แหล่งสำคัญของรายได้จากการรับจ้าง และรายได้ที่ผู้อื่นส่งมาให้ โดยรายได้จากการรับจ้างทั่วไปสูงถึงร้อยละ 29.31 และรายได้จากการที่บุตรหลานส่งมาให้คิดเป็นร้อยละ 21.17 ของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน (ตารางที่ 4.48) เหตุที่รายได้จากการรับจ้างทั่วไปสูงกว่ารายได้ที่ผู้อื่นส่งมาให้ก็เนื่องมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้มีการเลิกจ้างทำงานสูง จึงส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ได้จากบุตรหลานส่งมาให้ ในขณะที่ความจำเป็นของครัวเรือนที่ต้องใช้เงินเพื่อการดำรงชีพยังคงมีเท่าเดิม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องออกไปหารับจ้างทำงานต่าง ๆ เพื่อให้มีรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้สัดส่วนของรายได้จากการรับจ้างทั่วไปสูงกว่ารายได้ที่บุตรหลานส่งมาให้

เมื่อพิจารณาถึงรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนซึ่งเกิดจากการรวมรายได้จากการเกษตรเข้ากับรายได้จากการนอกการเกษตร พบว่ามีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 47,884.60 บาทต่อครัวเรือนต่อปี หรือเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 3,990.38 บาท หรือเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 767.38 บาทต่อเดือน ซึ่งนับว่าน้อย แต่ก็ยังสูงกว่าเส้นความยากจนคือ 698 บาทต่อคนต่อเดือน (กองประเมินผลการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2541) หากนำไปเปรียบเทียบกับรายได้ต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ.2538 แล้ว รายได้ที่เป็นเงินสดที่ได้รับจากการศึกษาในปี 2541 ต่ำกว่าประมาณ 0.7 เท่า คือในปี พ.ศ.2538 รายได้ที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี เท่ากับ 82,082.18 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542)

จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-50,000 บาท มีสัดส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 67.32 มีเพียงร้อยละ 26.73 ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีมากกว่า 50,000 บาท สำหรับผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 10,000 บาท มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 4.49) จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีฐานะในระดับปานกลางเท่านั้น

เมื่อคำนวณหาค่า Gini coefficient ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงการกระจายรายได้ของครัวเรือน โดยค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่าสัมประสิทธิ์เข้าใกล้ 0 มาก จะแสดงให้เห็นถึงการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันมาก จากการศึกษาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ จีนี เท่ากับ 0.434 ซึ่งแสดงว่าการกระจายรายได้อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีเท่าใดนัก (รูปที่ 4.2 และตารางที่ 4.51)

ร้อยละของรายได้สะสม

ร้อยละของครัวเรือนสะสม

รูปที่ 4.2 Lorenz Curve

ที่มา : ตารางที่ 4.51

$$\text{Gini Coefficient} = 1 - 2 \left[\sum_i^n (f_i - f_{i-1}) (y_{i-1}) + 1/2 \sum_i^n (f_i - f_{i-1}) (y_i - y_{i-1}) \right]$$

f_i = ร้อยละของความถี่สะสมของจำนวนครัวเรือนซึ่งมีพื้นที่ระดับ i

y_i = ร้อยละของความถี่สะสมของพื้นที่ทั้งหมดของครัวเรือนซึ่งมีรายได้ที่ระดับ i

$i = 1, 2, 3, \dots, n$

n = จำนวนชั้นของพื้นที่

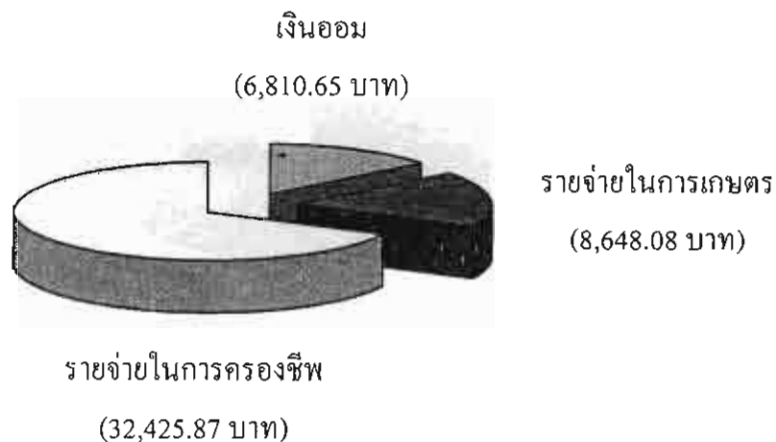
รูปที่ 4.3 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 47,884.60 บาท

4.19 รายจ่ายและประเภทของรายจ่าย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งรายจ่ายของครัวเรือนออกเป็น 2 ประเภทคือ รายจ่ายในการเกษตร และรายจ่ายในการครองชีพ รายจ่ายในการเกษตรคือ รายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจกรรมทางด้านการเกษตรทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ตาม ส่วนรายจ่ายในการครองชีพเป็นรายจ่ายที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและไม่เกี่ยวข้องกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นกับกิจกรรมการเกษตร

ในปี 2538 พบว่าครัวเรือนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 62,926.24 บาทต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2542) แต่จากการศึกษา พบว่ามีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 41,073.95 บาทต่อปี ซึ่งต่ำกว่าในปี 2538 ประมาณ 0.5 เท่า เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ของครัวเรือนโดยเฉลี่ยลดลง สมาชิกในครัวเรือนจึงจำเป็นต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายในการครองชีพ ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 78.95 ของรายจ่ายทั้งหมด ส่วนรายจ่ายในการเกษตรมีสัดส่วนต่ำกว่ารายจ่ายในการครองชีพประมาณ 1 ใน 5 หากเฉลี่ยเป็นรายจ่ายต่อเดือนเท่ากับ 3,422.83 บาท และเมื่อเฉลี่ยต่อหัวแล้วมีรายจ่ายเดือนละ 658.24 บาท สำหรับรายจ่ายที่สำคัญที่สุดของครัวเรือนคือค่าซื้อข้าวและอาหาร ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 32.43 ของรายจ่ายทั้งหมดในครัวเรือน (ตารางที่ 4.52)

เมื่อพิจารณาถึงระดับรายจ่ายในครัวเรือน พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้จ่ายเงินอยู่ระหว่าง 10,001-40,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 67.32 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และครัวเรือนที่ใช้จ่ายต่ำสุดใช้เงินไม่เกิน 5,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 4.53)

รูปที่ 4.4 รายจ่ายและเงินออมเฉลี่ยต่อครัวเรือน

4.20 รายได้สุทธิ

รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนเกิดจากการนำรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนหักด้วยรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน เท่ากับ 6,810.65 บาท หรือหากคิดเป็นรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 1,309.74 บาท (ตารางที่ 4.54)

จากการจำแนกรายได้สุทธิต่อครัวเรือนออกเป็นแต่ละระดับ พบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยติดลบมีร้อยละ 28.71 ส่วนที่เหลือเป็นครัวเรือนที่มีรายได้สุทธิไม่ติดลบ และในจำนวนนี้ครัวเรือนที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 5,001-20,000 บาทต่อปี มีจำนวนสูงถึงร้อยละ 27.72 (ตารางที่ 4.55)

4.21 ภาวะหนี้สิน

จากการศึกษาภาวะหนี้สินของครัวเรือน ณ วันสำรวจพบว่าจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 81.19 (ตารางที่ 4.56) โดยแต่ละครัวเรือนมีหนี้สินติดค้างจำนวน 26,430.99 บาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อ 17 ปีที่แล้ว (2525) จำนวนครัวเรือนเกษตรมีหนี้สินเพียงร้อยละ 10.03 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2529) จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ได้เพิ่มสูงขึ้นมากกว่า 8 เท่าตัว โดยหนี้สินส่วนใหญ่ร้อยละ 43.56 เป็นหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รองลงมาได้แก่ การกู้ยืมจากญาติพี่น้อง และพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 23.76 และ 18.81 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.57 และ 4.58)

หากพิจารณาเฉพาะการกู้ยืมเงินในรอบปี พบว่าครัวเรือนที่กู้ยืมเงินมาใช้มีถึงร้อยละ 64.36 มีเพียงร้อยละ 35.64 เท่านั้นที่ไม่ได้กู้ยืม สำหรับปริมาณเงินกู้ยืมเฉลี่ยต่อครัวเรือน

เท่ากับ 10,931.27 บาท แหล่งกู้ยืมที่สำคัญยังคงเป็น ธกส. ญาติพี่น้อง พ่อค้า และเพื่อนบ้าน เช่นเดิม (ตารางที่ 4.59 4.60 และ 4.61) หากจำแนกตามปริมาณเงินที่ขอกู้ยืมแล้วพบว่าครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน ขอกู้ยืมเงินต่ำกว่า 25,000 บาท มีถึงร้อยละ 78.46 ของครัวเรือนที่ขอกู้เงินทั้งหมด (ตารางที่ 4.62)

เงินกู้ที่แต่ละครัวเรือนกู้ยืมมาถูกนำไปใช้นอกการเกษตรถึงร้อยละ 58.72 ของปริมาณเงินกู้ทั้งหมด โดยนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการครองชีพ ซึ่งใช้ไปกับการบริโภค สร้างบ้านใหม่ และซื้อรถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น ส่วนเงินที่กู้ยืมมาเพื่อใช้ในการเกษตรมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 41.28 เท่านั้น (ตารางที่ 4.63) ทั้ง ๆ ที่เงินกู้จาก ธกส. มีวัตถุประสงค์ให้ใช้ในการกิจกรรมด้านการเกษตร แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่กลับไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของการนำเงินไปใช้

4.22 การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มที่ประชากรในครัวเรือนเป็นสมาชิกของกลุ่มมากที่สุดได้แก่ กลุ่มธุรกิจทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย ธกส. และสหกรณ์การเกษตร โดยเฉพาะ ธกส.จำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 49.50 สำหรับครัวเรือนที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 37.62 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวมเงินไว้เป็นค่าทำศพเมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งถึงแก่กรรม ในส่วนของกลุ่มแม่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นกิจกรรมภายในครัวเรือน เช่น ทอผ้า ทอเสื่อ ทำหมอน และอื่น ๆ มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 23.76 สำหรับกลุ่มอื่น ๆ มีสัดส่วนไม่มากนัก (ตารางที่ 4.64)

4.23 ความช่วยเหลือที่ได้รับ

เนื่องจากครัวเรือนที่มีผู้ดกงานอันเนื่องมาจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจควรเป็นครัวเรือนที่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ในเรื่องการอบรมวิชาชีพ การได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน การได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร คำแนะนำในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการมีบัตรประกันสุขภาพ จากการศึกษาถึงความช่วยเหลือที่ได้รับพอสรุปได้ดังนี้

4.23.1 การได้รับการอบรมวิชาชีพ

จำนวนครัวเรือนที่เคยได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยร้อยละ 13.86 เท่านั้น ส่วนที่เหลือไม่เคยได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพเลย (ตารางที่ 4.65) สำหรับหลักสูตรที่เคยฝึกอบรมมาแล้วและแต่ละครัวเรือนได้นำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ การทำความสะอาดบ้าน การดูแลสุขภาพ การพัฒนาหมู่บ้าน การประกอบอาชีพการเกษตร การป้องกันยาเสพติด การตัดเย็บเสื้อผ้า และช่างไฟฟ้า เป็นต้น -

4.23.2 การได้รับเงินช่วยเหลือ

ครัวเรือนที่มีผู้ตกงานไม่เคยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินถึงร้อยละ 96.04 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีฐานะอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี เพราะมีบุตรหลานที่ไปรับจ้างทำงานส่งเงินมาให้เป็นประจำ สำหรับครัวเรือนที่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินทั้งหมดมาจากหน่วยงานของรัฐ โดยไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานเอกชนเลย (ตารางที่ 4.66)

4.23.3 การได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

ครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเคยได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 91.09 โดยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ และปุ๋ย เป็นต้น (ตารางที่ 4.67)

4.23.4 การได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพ

ครัวเรือนที่มีผู้ตกงานส่วนใหญ่ร้อยละ 90.09 ไม่เคยได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพเลย มีเพียงร้อยละ 9.91 เท่านั้นที่เคยได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพ คำแนะนำส่วนใหญ่เป็นคำแนะนำในการประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยมีเกษตรกรตำบล เกษตรอำเภอ เป็นผู้ให้คำแนะนำ นอกจากนี้ในบางกรณีมีพัฒนากร และเกษตรกิจเกษตรเป็นผู้ให้ความรู้ในด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า และการแปรรูปอาหาร (ตารางที่ 4.68)

4.23.5 การทำบัตรประกันสุขภาพ

เนื่องจากรัฐได้ให้ความสำคัญกับปัญหาในด้านสุขภาพอนามัยตลอดจนคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกลมากขึ้น จึงได้มีการจัดทำบัตรประกันสุขภาพโดยในครั้งแรกได้จัดให้ในแต่ละครัวเรือนมีบัตรประกันสุขภาพจำนวน 1 บัตร และเสียค่าบริการปีละ 500 บาท หากสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครัวเรือนเจ็บป่วยก็สามารถเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของรัฐได้เลยโดยไม่ต้องเสียค่าบริการเพิ่มเติมอีก จากการที่มีบัตรประกันสุขภาพเพียงใบเดียว ทำให้ไม่สะดวกในการนำไปใช้และบางครั้งเกิดการสูญหาย ปัจจุบันนี้จึงได้เปลี่ยนแปลงการทำบัตรประกันสุขภาพ โดยสมาชิกของครัวเรือนแต่ละคนต้องมีบัตรประกันสุขภาพเป็นของตนเองคนละ 1 บัตร โดยเสียค่าบริการปีละ 100 บาท และสามารถเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของรัฐได้เหมือนเดิม จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนที่มีบัตรประกันสุขภาพมีถึงร้อยละ 84.16 มีเพียงร้อยละ 15.84 เท่านั้นที่ไม่มีบัตรประกันสุขภาพ (ตารางที่ 4.69) ซึ่งรัฐยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องรณรงค์ให้สมาชิกในครัวเรือนมีบัตรประกันสุขภาพครบหมดทุกคน

4.24 การได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ถนน น้ำดื่ม น้ำใช้ และไฟฟ้า สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาในชนบทได้ จากการศึกษาถึงปัจจัยพื้นฐานของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานพอสรุปได้ดังนี้

4.24.1 ถนน

ถนนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับใช้เดินทางไปยังอำเภอและจังหวัดหรือระหว่างหมู่บ้านใกล้เคียง ในที่นี้ถนนหมายถึงเส้นทางที่ประชาชนหรือชาวบ้านสามารถใช้เดินทางติดต่อซึ่งกันและกันได้ทุกฤดูกาล จากการศึกษาพบว่าถนนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ลาดยาง และลูกรัง แต่โดยทั่ว ๆ ไปพบว่าถนนส่วนใหญ่มีสภาพค่อนข้างดี และผู้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในหมู่บ้านสร้างบ้านห่างจากถนนไม่เกิน 10 เมตร มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 70.30 มีเพียงร้อยละ 29.70 เท่านั้นที่ตั้งบ้านเรือนห่างจากถนนเกิน 10 เมตร แต่ไม่เกิน 1,000 เมตร (ตารางที่ 4.70)

4.24.2 น้ำดื่ม

ครัวเรือนมากกว่าครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 55.45 มีการเก็บน้ำฝนไว้บริโภคในฤดูแล้ง และครัวเรือนบางส่วนได้ใช้น้ำดื่มจากบ่อน้ำตื้นถึงร้อยละ 30.69 เหตุที่ประชากรนิยมบริโภคน้ำจากบ่อน้ำตื้นเพราะเห็นว่าน้ำจากบ่อน้ำตื้นมีรสชาติดี สำหรับครัวเรือนที่ใช้น้ำประปา น้ำบาดาล และน้ำจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อบริโภค รวมกันมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย คือร้อยละ 13.86 เท่านั้น (ตารางที่ 4.71) ทั้งนี้เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เห็นว่ารสชาติของน้ำประปาและน้ำบาดาลไม่อร่อย ในส่วนน้ำดื่มจากห้วย หนอง คลอง บึง สระ ประชากรในหมู่บ้านเห็นว่าเป็นน้ำที่ไม่ค่อยสะอาดจึงไม่นิยมบริโภค

4.24.3 น้ำใช้

สำหรับแหล่งน้ำใช้ในดูแลของครัวเรือนมาจากน้ำประปา ร้อยละ 49.50 รองลงมาได้แก่บ่อน้ำตื้น และน้ำบาดาล คิดเป็นร้อยละ 23.76 และ 13.86 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.72) ส่วนที่เหลือเป็นการนำน้ำจากแหล่งอื่น ๆ มาใช้ ในปัจจุบันหลายหมู่บ้านมีน้ำประปาใช้ แต่คุณภาพของน้ำประปายังมีความสะอาดไม่เพียงพอ โดยเฉพาะน้ำประปาที่ได้จากน้ำบาดาล ถึงแม้จะไม่มีเชื้อโรคเจือปนแต่น้ำก็มีคุณภาพไม่ดีในด้านของรสชาติและมีสนิมเหล็กปนอยู่ หรือในบางครั้งหากนำน้ำจากสระหรือคลองมาทำน้ำประปาก็ก็น่าประจักษ์จากการตกตะกอนหรือการกรองและการฆ่าเชื้อโรค

4.24.4 ไฟฟ้า

จากการศึกษาครัวเรือนที่มีผู้ตกงานในเรื่องของการใช้ไฟฟ้าพบว่าครัวเรือนเกือบทั้งหมดมีไฟฟ้าใช้ คิดเป็นร้อยละ 98.02 มีเพียงแค่ 2 ครัวเรือนเท่านั้นที่ไม่มีไฟฟ้าใช้เพราะตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างจากสายไฟฟ้าหลักของหมู่บ้าน และหากต้องการเดินสายไฟฟ้าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง (ตารางที่ 4.73)

4.25 การรับข่าวสาร

การรับรู้ข่าวสารของหัวหน้าครัวเรือนผ่านสื่อที่สำคัญ 3 ชนิดด้วยกันคือ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ จากการศึกษพบว่าหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 49.50 นิยมดูโทรทัศน์เพียงอย่างเดียว รองลงมาได้แก่ การฟังทั้งวิทยุและโทรทัศน์ ร้อยละ 30.69 สำหรับการอ่านหนังสือพิมพ์อย่างเดียวมีสัดส่วนน้อยมาก ไม่ถึงร้อยละ 1 เป็นที่น่าสังเกตว่ามีหัวหน้าครัวเรือนถึงร้อยละ 4.95 ไม่ใช้สื่อสารใด ๆ เลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อวิทยุหรือโทรทัศน์ และในบางครั้งเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพเพราะตนเองสามารถขุดได้จากเพื่อนบ้าน (ตารางที่ 4.74)

4.26 การใช้เวลาว่าง

เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้รายได้ของครัวเรือนในส่วนที่บุตรหลานส่งมาให้ลดลงอย่างมาก ดังนั้นจึงใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปหาอาหารตามธรรมชาติ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 58.42 ของการใช้เวลาว่างจากการทำกิจกรรมอื่น ๆ อาหารตามธรรมชาติที่ไปหาได้แก่ ปลา ปู กุ้ง หอย เห็ด และหน่อไม้ เป็นต้น บางครั้งหากหาได้มากเกินการบริโภคของครัวเรือนก็นำส่วนที่เหลือไปขายในหมู่บ้านหรือที่ตลาด บางครัวเรือนที่มีฐานะดีก็อยู่บ้านพักผ่อนเลย ๆ โดยไม่ทำอะไร คิดเป็นร้อยละ 19.80 ส่วนที่เหลือเป็นการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ทำงานหัตถกรรม เป็นต้น (ตารางที่ 4.75)

4.27 ปัญหาของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน

จากการศึกษาครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจถึงปัญหาที่ตนกำลังประสบอยู่ สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ส่วนคือ ปัญหาทั่วไป และปัญหาในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งสรุปได้ดังนี้

4.27.1 ปัญหาทั่วไป

ปัญหาทั่วไปเรียงตามลำดับความสำคัญมีดังนี้คือ

- (1) ไม่มีรายได้
- (2) ว่างานไม่มีงานทำ
- (3) มีหนี้สินมาก

สำหรับปัญหาอื่น ๆ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 4.76)

4.27.2 ปัญหาทางการเกษตร

สำหรับครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร และมีปัญหาทางการเกษตร สามารถเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

- (1) ไม่มีน้ำทำนาเนื่องจากฝนแล้ง
- (2) ขาดแคลนเงินลงทุน
- (3) ปุ๋ยมีราคาแพง

ส่วนปัญหาอื่น ๆ ทางการเกษตรที่เกิดขึ้นมีไม่ถึงร้อยละ 10 (ตารางที่ 4.77)

4.28 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน

4.28.1 ทำให้สมาชิกของครัวเรือนตกงาน

จากการศึกษาถึงจำนวนสมาชิกที่สิ้นสุดการเรียนแล้วและไปรับจ้างทำงานทุกประเภทในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ๆ ยกเว้นภายในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ พบว่ามีจำนวนโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 0.93 คน (คำนวณจากตารางที่ 4.14) แต่จากการศึกษาครั้งแรก แต่ละครัวเรือนมีสมาชิกไปทำงานรับจ้างที่อื่นที่ไม่ใช่ในจังหวัดที่ตนเองมีภูมิลำเนาจำนวน 1.72 คน จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่ามีคนตกงานเพิ่มขึ้นถึง 0.79 คนต่อครัวเรือน

4.28.2 ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลง

ดังได้กล่าวแล้วว่ารายได้ที่สำคัญของครัวเรือนมาจากรายได้นอกการเกษตร โดยเฉพาะจากการรับจ้างและบุตรหลานส่งมาให้ จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจมีความรุนแรงมากกว่าปีที่ผ่านมา เพราะบางคนถูกเลิกจ้างทำงานและจำเป็นต้องอพยพกลับไปอยู่กับครอบครัวที่ชนบท และพบว่าแต่ละครัวเรือนได้รับเงินที่บุตรหลานส่งมาให้จำนวน 10,135.55 บาทต่อปี (ตารางที่ 4.48) จากจำนวน 0.93 คนที่ออกไปทำงานที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ ผลจากการศึกษาครั้งแรกมีรายได้ต่อครัวเรือน 18,745.32 บาท จากจำนวน 1.72 คนที่ออกไปทำงาน

จึงทำให้รายได้ของแต่ละครัวเรือนลดลงไปถึง 8,609.77 บาทต่อปี อย่างไรก็ตามรายได้ที่ลดลงดังกล่าวเป็นตัวเลขประมาณการในรอบปีเท่านั้น ทั้งนี้เพราะในส่วนของผู้ที่ตกงานแล้วกลับมาอยู่บ้านอาจจะกลับไปหางานใหม่ทำอีกก็ได้

4.28.3 ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน

โดยปกติทั่ว ๆ ไป อัตราการย้ายออกจากครัวเรือนควรจะมากกว่าอัตราการย้ายเข้าครัวเรือน แต่จากการศึกษาพบว่า มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากกรุงเทพมหานครหรือจากจังหวัดอื่น ๆ กลับสู่ภูมิลำเนาของตนเองเพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการย้ายเข้าเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงถึง 1.00 คน ในขณะที่มีการย้ายออกเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพียง 0.51 คน เท่านั้น (ตารางที่ 4.17)

4.28.4 ภาวะทางด้านจิตใจ

สมาชิกของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน มีภาวะจิตใจที่ต่างไปจากคนปกติทั่วไป กล่าวคือ บุคคลที่ทำงานกับโรงงานหรือบริษัทมานาน และไม่เคยมคิดเลยว่าตนเองจะถูกให้ออกจากงาน แต่บริษัทหรือโรงงานมีความจำเป็นต้องให้ออก จึงรู้สึกท้อแท้ หงุดหงิด จิตใจเศร้าหมอง มีความทุกข์ ใบหน้าหมองคล้ำ และในบางครั้งเมื่ออพยพกลับมาอยู่บ้านเดิมซึ่งสมาชิกภายในครัวเรือนเดิมมีมากอยู่แล้ว ก็ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท บางคนก็เป็นทุกข์เนื่องจากเกรงว่าจะไม่มีเงินเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และค่าส่งเสียบุตรเรียนหนังสือ

4.28.5 ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น

เนื่องจากปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นปัจจัยการผลิตที่มีการนำเข้าในอัตราที่สูง ดังนั้นเมื่อรัฐบาลใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทที่ลอยตัวจึงทำให้ราคาปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีราคาสูงขึ้นไปด้วย โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีมีราคาสูงถึงกระสอบละ 400-500 บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับสูตรของปุ๋ย จึงเป็นผลทำให้รายจ่ายทางด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้มีราคาต่ำ จึงทำให้เกษตรกรบางส่วนขาดทุนจากการทำนา

4.28.6 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง

โดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนที่มีผู้ตกงานเท่ากับ 41,073.95 บาทต่อปี (ตารางที่ 4.52) หากอัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 8.30 (ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2541) ทำให้ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็น 44,483.09 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ซึ่งกระทบต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครัวเรือนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะทุกคนจำเป็นต้องซื้อของในราคาที่แพงขึ้น

4.28.7 ปัญหาทางสังคม

จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้มีคนตกงาน รายได้ที่ได้รับไม่พอกับค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดปัญหาแก่สังคมและชุมชน มีการปล้นจี้ ลักขโมย มากขึ้น และในบางครั้งเมื่อไม่มีงานทำก็ทำให้กลุ่มใจ จึงได้ซื้อสุรามาดื่ม เมื่อเมาแล้วก็เกิดการทะเลาะวิวาท เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้น รัฐจำเป็นต้องเข้ามาแก้ไขอย่างเร่งด่วน เช่น ให้มีการจ้างงานในชนบทเพิ่มขึ้น ทุกคนจะได้มีงานทำและมีรายได้

4.29 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญ

ในหัวข้อนี้เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญบางตัว เช่น เพศกับอาชีพ เพศกับระดับการศึกษา เพศกับประเภทของงานรับจ้าง เพศกับสถานที่ทำงานรับจ้าง อาชีพหลักและอายุ เพศและการเคลื่อนย้ายแรงงาน เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

4.29.1 เพศกับอาชีพหลัก

ประชากรในครัวเรือนที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและสิ้นสุดการเรียนรู้แล้ว ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีอาชีพหลักที่สำคัญคือการเกษตร ทั้งนี้เพราะโรงงานอุตสาหกรรมและบริษัทต่าง ๆ ประสบกับภาวะขาดทุนและบางแห่งขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน จึงจำเป็นต้องปิดกิจการ และไม่สามารถจ้างแรงงานเพิ่มเติมได้ ทำให้ผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานทั้งหญิงและชายจำเป็นต้องทำงานอยู่ในภาคการเกษตร เมื่อพิจารณาเฉพาะหัวหน้าครัวเรือน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง ประกอบอาชีพทางการเกษตรมากกว่าอาชีพอื่น ๆ (ตารางที่ 4.78 และ 4.79)

4.29.2 เพศกับระดับการศึกษา

ผลจากการศึกษาพบว่าประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วทั้งเพศชายและเพศหญิง มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ เพศหญิงที่ไม่ได้รับการศึกษา มีสัดส่วนมากกว่าเพศชาย แต่โดยส่วนใหญ่ทั้งสองเพศจบการศึกษาแค่ชั้นประถมศึกษาเท่านั้น (ตารางที่ 4.80 และ 4.81)

4.29.3 เพศกับประเภทของงานรับจ้าง

งานรับจ้างที่สำคัญคือรับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งมีสัดส่วนที่สูงที่สุดทั้งเพศชายและเพศหญิง แต่สัดส่วนของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สำหรับงานรับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้างและรับเหมาก่อสร้างมีสัดส่วนของเพศชายที่ทำงานดังกล่าวนี้มากกว่าเพศหญิง (ตารางที่ 4.82 และ 4.83)

4.29.4 เพศกับสถานที่ทำงานรับจ้าง

ความแตกต่างกันระหว่างเพศและสถานที่ทำงานรับจ้าง พบว่าเพศชายไปทำงานรับจ้างในจังหวัดอื่น ๆ มากกว่าเพศหญิง เพศหญิงชอบทำงานภายในจังหวัดที่ตนเองมีภูมิลำเนาอยู่ (ตารางที่ 4.84 และ 4.85)

4.29.5 อาชีพหลักและอายุ

เมื่อมีอายุมากขึ้น สัดส่วนของผู้ที่ทำการเกษตรจะเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งถึงอายุ 50 ปี หลังจาก 50 ปีไปแล้ว อาชีพทำการเกษตรจะลดลง ในส่วนของอาชีพรับจ้างเมื่ออายุเพิ่มขึ้นสัดส่วนของการรับจ้างก็จะลดลงโดยตลอด (ตารางที่ 4.86 และ 4.87)

4.29.6 เพศและการเคลื่อนย้ายแรงงาน

ประชากรในครัวเรือนที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้านและไปหางานทำที่อื่น โดยเฉพาะที่กรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 56.86 โดยเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง สำหรับการเคลื่อนย้ายไปทำงานในจังหวัดอื่นในภาคอีสาน และภาคอื่น ๆ รวมทั้งไปทำงานต่างประเทศ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 4.88) สำหรับผู้ที่ย้ายออกไปนอกหมู่บ้านส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.59 ไปทำงานรับจ้าง โดยมีสัดส่วนของเพศชายและเพศหญิงที่ไปทำงานรับจ้างใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 4.89)

4.30 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ รายจ่าย และหนี้สิน

จากตารางที่ 4.90 4.91 4.92 4.93 4.94 4.95 4.96 และ 4.97 สามารถสรุปได้ดังนี้

- รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนไม่แตกต่างกันตามขนาดของที่ดินของตนเอง ($p > 0.05$)
- รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนไม่แตกต่างกันตามขนาดของครัวเรือน ($p > 0.05$)
- รายได้จากการรับจ้างแตกต่างกันตามชนิดของงานรับจ้าง ($p < 0.0001$)
- รายได้จากการรับจ้างแตกต่างกันตามสถานที่ที่ไปทำงาน ($p < 0.0001$)
- รายได้จากการรับจ้างแตกต่างกันตามระดับการศึกษา ($p < 0.0001$)
- ค่าใช้จ่ายในการเกษตรไม่แตกต่างกันตามขนาดที่ดินของตนเอง ($p > 0.05$)
- ค่าใช้จ่ายในการครองชีพไม่แตกต่างกันตามขนาดของครัวเรือน ($p > 0.05$)
- หนี้สินไม่แตกต่างกันตามขนาดของครัวเรือน ($p > 0.05$)

4.31 สรุป

เนื่องจากการศึกษาผลกระทบต่อผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเหนือ ได้ทำการศึกษามาครั้งหนึ่งแล้ว ในรายงานฉบับนี้เป็นการศึกษาครั้งที่ 2 โดยครั้งแรกได้ทำการศึกษาใน 4 จังหวัดคือ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ และสกลนคร (1 พฤษภาคม 2540 – 30 เมษายน 2541) (พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติ และคณะฯ, 2542) ส่วนในครั้งที่ 2 ได้ทำการศึกษาใน 4 จังหวัดคือ จังหวัดสุรินทร์ ยโสธร มุกดาหาร และชัยภูมิ (1 พฤษภาคม 2541 – 30 เมษายน 2542) ดังนั้นจึงได้สรุปประเด็นสำคัญของผลการศึกษาทั้ง 2 ครั้งดังต่อไปนี้

(1) จำนวนประชากรในครัวเรือนเฉลี่ย จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกันคือ อยู่ระหว่าง 5-6 คนต่อครัวเรือน

(2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ มากกว่าร้อยละ 85.00 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่านั้น ส่วนประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือประมาณ 3 ใน 4

(3) อาชีพหลักที่สำคัญของประชากรในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นอาชีพการเกษตร ร้อยละ 60.22 และรับจ้างทั่วไปร้อยละ 20.43 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่สัดส่วนของอาชีพหลักทางการเกษตรมีเพียงร้อยละ 40.90 แต่อาชีพรับจ้างทั่วไปมีถึงร้อยละ 44.68 เนื่องจากประชากรในครัวเรือนบางคนตกงานจากที่อื่นและกลับมาอยู่บ้าน และไม่สามารถหางานอื่น ๆ ทำได้ จึงจำเป็นต้องขวนขวายหางานที่พอจะทำได้ นั่นคือการทำเกษตรซึ่งครอบครัวมีพื้นฐานในการทำเกษตรอยู่ก่อนแล้ว

(4) จำนวนวันทำงานต่อปีของประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานของครัวเรือน คือ 144.36 วัน แต่ผลจากการศึกษาครั้งแรกจำนวนวันทำงานต่อคนต่อปีของประชากรในครัวเรือนที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน คือ 190.55 วัน จำนวนวันทำงานต่อคนต่อปีของประชากรในครัวเรือนในการศึกษาทั้ง 2 ครั้งไม่สามารถที่จะนำมาเปรียบเทียบกันได้เพราะเป็นการศึกษาในพื้นที่ที่ต่างกัน สัดส่วนการประกอบอาชีพ เช่น การเกษตรและการรับจ้างก็แตกต่างกัน หรืออาจเป็นเพราะงานที่ทำมีน้อยลง

(5) จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกนอกหมู่บ้านทั้งชั่วคราวและถาวรเฉลี่ยต่อครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งใกล้เคียงกัน คืออยู่ระหว่าง 0.4-0.5 คน

(6) หัวหน้าครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 70.00 มีคู่สมรสแล้วมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ยังเป็นโสด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง 2 ครั้ง

(7) จำนวนบุตรเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งอยู่ระหว่าง 4-5 คน ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายของรัฐที่แนะนำให้แต่ละครัวเรือนมีบุตรไม่เกิน 2 คน

(8) ในทุก ๆ 17 ครัวเรือนมีคนพิการจำนวน 1 คน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกคือ ทุก ๆ 14 ครัวเรือนมีคนพิการ 1 คน ส่วนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังพบว่าในทุก ๆ 2 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน แต่จากการศึกษาครั้งแรกทุก ๆ 4 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน

(9) ลักษณะของบ้านที่ครัวเรือนที่มีผู้ดงงานอาศัยอยู่ จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง มีลักษณะที่คล้ายกันคือส่วนใหญ่ปลูกบ้านไม้ชั้นเดียวได้ลุนสูงพื้นดิน รองลงมาได้แก่บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้พื้นซีเมนต์

(10) พื้นที่ดินถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งแรกคือ ถือครองมากกว่า 15.00 ไร่ต่อครัวเรือน โดยมีสัดส่วนพื้นที่ดินของตนเองมากกว่าพื้นที่ดินที่ผู้อื่นให้ใช้ทำประโยชน์

(11) จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 70.00 (ทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง) โดยปลูกข้าวเกือบทั้งหมด ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียว ซึ่งผลผลิตเฉลี่ยก่อนข้างด้าคือ 247.43 กก.ต่อไร่ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรก คือ 299.84 กก.ต่อไร่ ทั้งนี้เนื่องจากในรอบปีที่ทำการศึกษาครั้งที่ 2 เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงทำให้ข้าวได้ปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอ จึงส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าวต่อไร่ลดลง

(12) สัตว์เลี้ยงของครัวเรือนที่สำคัญ จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งยังคงเป็น กระบือ โค สุกร เป็ด และไก่ กระบือเป็นสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้งาน ส่วนสัตว์ที่เหลืออีก 4 ชนิด เลี้ยงไว้เพื่อขายและบริโภคในครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็ดและไก่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก

(13) รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 47,884.60 บาท หรือเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนเท่ากับ 767.38 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการเกษตร ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 73,352.45 บาท สาเหตุเพราะราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายมีราคาตกด้า ประกอบกับรายได้ที่ผู้อื่นส่งมามีมีสัดส่วนที่ลดลงมาก เนื่องจากบุตรหลานของครัวเรือนที่มีผู้ดงงาน ถูกลดเงินเดือนและค่าจ้าง

(14) รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 41,073.75 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 62,563.18 บาท โดยรายจ่ายที่สำคัญของครัวเรือนจากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง คือ รายจ่ายเกี่ยวกับค่าซื้อข้าวและอาหารในครัวเรือน สาเหตุที่รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีของการศึกษาครั้งที่ 2 ลดลงมาก เนื่องจากรายได้ที่แต่ละครัวเรือนได้รับลดลง จึงจำเป็นต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

(15) รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 6,810.65 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน 10,789.27 บาท ทั้งนี้เนื่องจากรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีของการศึกษาครั้งที่ 2 ด้ากว่านั่นเอง

(16) จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง พบว่าครัวเรือนที่เป็นหนี้มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80.00 ของครัวเรือนทั้งหมด และยังมีหนี้สินติดค้างอยู่ 26,430.99 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีหนี้สินติดค้าง 38,598.16 บาท

(17) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม จากผลการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ธกส. และกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจทางการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์ และสหกรณ์การเกษตร เป็นหลัก

(18) ในเรื่องของความช่วยเหลือจากรัฐ จากการศึกษาพบว่าเคยได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน การฝึกอบรมอาชีพและคำแนะนำในการประกอบอาชีพน้อยมาก ตรงกันข้ามได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การเกษตร และบัตรประกันสุขภาพมาก (การทำบัตรประกันสุขภาพนั้นเป็นสิ่งที่รัฐบาลได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือมาก่อนที่จะเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจแล้ว) แต่จากการศึกษาครั้งแรกส่วนใหญ่ไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

(19) ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ถนน น้ำดื่ม น้ำใช้ และไฟฟ้า จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งพบว่า ถนนและไฟฟ้ามีความสะดวกพอควร แต่น้ำดื่มและน้ำใช้ยังขาดแคลนในบางพื้นที่

(20) การรับรู้ข่าวสารของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ส่วนใหญ่นิยมดูโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาได้แก่การฟังวิทยุ สำหรับการอ่านสิ่งพิมพ์มีน้อยมาก

(21) ปัญหาทั่วไปในปัจจุบันที่สำคัญเรียงตามลำดับที่หัวหน้าครัวเรือนระบุคือ ไม่มีรายได้ ว่างงาน ไม่มีงานทำ และมีหนี้สินมาก ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกในบางปัญหาคือ ว่างงาน ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ และหนี้สินมาก ส่วนปัญหาการเกษตรที่สำคัญ เรียงตามลำดับ มีลักษณะคล้ายคลึงกันในการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ได้แก่ ไม่มีน้ำทำนาเนื่องจากฝนไม่ตก ขาดแคลนเงินลงทุน และปุ๋ยมีราคาแพง

(22) ผลกระทบที่เกิดจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งมีดังนี้คือ ทำให้ประชากรในครัวเรือนดกงาน รายได้ของครัวเรือนลดลง ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จิตใจเศร้าหมอง และก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา เช่น การปล้นจี้ ลักขโมย

(23) การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมด กับขนาดของที่ดินของตนเอง กับขนาดของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการเกษตรกับขนาดที่ดินของตนเอง ค่าใช้จ่ายในการครองชีพกับขนาดของครัวเรือน และหนี้สินกับขนาดของครัวเรือนไม่แตกต่างกัน ส่วนความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างกับชนิดของงานรับจ้าง กับสถานที่ไปทำงาน กับระดับการศึกษา แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.1 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนครอบครัวที่อยู่ในบ้าน

จำนวนครอบครัว	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
1 ครอบครัว	15	16	13	9	53 (52.48)
2 ครอบครัว	10	15	6	6	37 (36.63)
3 ครอบครัว	1	2	3	2	8 (7.92)
4 ครอบครัว	1	1	0	1	3 (2.97)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
จำนวนครอบครัวเฉลี่ย ในบ้าน 1 หลัง	1.56	1.65	1.55	1.72	1.61

ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามเพศ

เพศ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ชาย	2.37	2.79	2.36	2.78	2.58 (49.71)
หญิง	2.52	2.91	2.41	2.44	2.62 (50.29)
รวม	4.89	5.70	4.77	5.22	5.20 (100.00)

ตารางที่ 4.3 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนคนในครัวเรือน

จำนวนคนในครัวเรือน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
2	1	0	1	1	3 (2.97)
3	5	4	4	6	19 (18.81)
4	6	7	6	1	20 (19.80)
5	7	6	6	2	21 (20.79)
6	5	6	1	2	14 (13.86)
7	1	5	1	2	9 (8.91)
8	1	2	3	2	8 (7.92)
9	0	3	0	2	5 (4.95)
10	0	1	0	0	1 (0.99)
มากกว่า 10	1	0	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.4 จำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 15	30	51	27	24	132 (25.14)
15-64	100	130	71	65	366 (69.72)
65 ขึ้นไป	2	13	7	5	27 (5.14)
รวม	132	194	105	94	525 (100.00)
อัตราผู้เป็นภาระ (ร้อยละ)	32.00	49.23	47.89	44.62	43.44

ตารางที่ 4.5 อัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราเพิ่มตามธรรมชาติ (ต่อพันคน)

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
อัตราการเกิด	37.88	46.39	28.57	21.28	36.19
อัตราการตาย	7.58	10.31	0.00	0.00	5.71
อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	30.30	36.08	28.57	21.28	30.48

ตารางที่ 4.6 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่ได้รับการศึกษา	5	0	3	0	8 (7.92)
ประถมศึกษา	21	32	17	16	86 (85.15)
มัธยมศึกษาตอนต้น	1	1	1	2	5 (4.95)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	0	0	1	0	1 (0.99)
ปวช. ปวส.	0	1	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.7 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	สุรินทร์	ยโสธร -	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม* (ร้อยละ)
ไม่ได้รับการศึกษา	7	3	6	2	18 (4.84)
ประถมศึกษา	69	106	57	51	283 (76.08)
มัธยมศึกษาตอนต้น	14	14	7	6	41 (11.02)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	6	2	6	20 (5.38)
ปวช. ปวส. หรือเทียบเท่า	2	3	1	2	8 (2.15)
ปริญญาตรีสายสังคมศาสตร์	0	1	0	0	1 (0.27)
ปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์	0	1	0	0	1 (0.27)
รวม	98	134	73	67	372 (100.00)

* ไม่รวมผู้ที่กำลังศึกษาและยังไม่เข้าเรียน 153 คน

ตารางที่ 4.8 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีอาชีพ	10	27	6	9	52 (13.98)
การเกษตร	59	80	46	39	224 (60.22)
ค้าขาย	0	2	2	5	9 (2.42)
ประกอบกิจการส่วนตัว	0	3	0	1	4 (1.08)
รับจ้างทั่วไป	29	17	18	12	76 (20.43)
ลูกจ้างรัฐ	0	5	1	1	7 (1.88)
รวม	98	134	73	67	372 (100.00)

ตารางที่ 4.9 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามอาชีพรอง

อาชีพรอง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีอาชีพรอง	72	81	36	37	226 (60.75)
การเกษตร	4	5	4	3	16 (4.30)
ค้าขาย	0	0	1	0	1 (0.27)
ประกอบกิจการส่วนตัว	2	2	1	0	5 (1.34)
รับจ้างทั่วไป	20	45	31	26	122 (32.80)
อื่น ๆ เช่น หัตถกรรม	0	1	0	1	2 (0.54)
รวม	98	134	73	67	372 (100.00)

ตารางที่ 4.10 จำนวนประชากรจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา

การเปลี่ยนแปลงอาชีพ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ	103	153	92	74	422 (80.38)
มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ	29	41	13	20	103 (19.62)
รวม	132	194	105	94	525 (100.00)

ตารางที่ 4.11 จำนวนวันทำงานเฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
จำนวนวันทำงานในอาชีพหลัก	120.68	114.68	126.71	126.17	120.68 (83.60)
จำนวนวันทำงานในอาชีพรอง	14.73	21.59	32.64	32.25	23.68 (16.40)
รวม	135.41	136.27	159.35	158.42	144.36 (100.00)

ตารางที่ 4.12 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามการทำงานรับจ้าง

การทำงานรับจ้าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
มีการทำงานรับจ้าง	50	68	51	39	208 (55.91)
ไม่ได้ทำงานรับจ้าง	48	66	22	28	164 (44.09)
รวม	98	134	73	67	372 (100.00)

ตารางที่ 4.13 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วที่มีการทำงานรับจ้างจำแนกตาม
ประเภทของงานรับจ้าง

ประเภทของงานรับจ้าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
รับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร	12	32	25	12	81 (38.94)
รับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้าง	17	8	8	13	46 (22.12)
รับเหมางานก่อสร้าง	3	0	0	1	4 (1.92)
รับจ้างงานแม่บ้าน	4	0	1	0	5 (2.40)
ลูกจ้างร้านอาหาร	0	1	1	3	5 (2.40)
ลูกจ้างในโรงงาน	6	7	5	4	22 (10.58)
อาชีพให้บริการ	0	0	4	0	4 (1.92)
ลูกจ้างในร้านค้า	0	0	1	1	2 (0.96)
พนักงานบริษัท	2	6	1	0	9 (4.33)
ขับรถรับจ้าง	1	3	4	1	9 (4.33)
ลูกจ้างรัฐ	1	5	1	1	8 (3.85)
รับจ้างอื่น ๆ เช่นบรรจุนม ช่างไฟฟ้า หัตถกรรม	4	6	0	3	13 (6.25)
รวม	50	68	51	39	208 (100.00)

ตารางที่ 4.14 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วที่มีการทำงานรับจ้างจำแนกตาม
สถานที่ทำงานรับจ้าง

สถานที่ทำงานรับจ้าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนา	25	41	31	17	114 (54.81)
จังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2	1	0	2	5 (2.40)
กรุงเทพมหานคร	13	24	13	19	69 (33.17)
ภาคกลาง	8	1	6	1	16 (7.69)
ภาคตะวันออก	1	1	0	0	2 (0.96)
ต่างประเทศ	1	0	1	0	2 (0.96)
รวม	50	68	51	39	208 (100.00)

ตารางที่ 4.15 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วที่มีการทำงานรับจ้างจำแนกตามช่วงเวลาไปทำงาน

ช่วงเวลาไปทำงานรับจ้าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
หลังเก็บเกี่ยว	2	4	6	5	17 (8.17)
ทำตลอดทั้งปี	9	16	12	4	41 (19.71)
ไม่แน่นอน	39	48	33	30	150 (72.12)
รวม	50	68	51	39	208 (100.00)

ตารางที่ 4.16 ร้อยละของอัตราการย้ายถิ่น

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
อัตราการย้ายออกถาวร	3.78	3.09	5.71	3.19	3.81
อัตราการย้ายออกชั่วคราว	3.03	5.67	7.62	8.51	5.91
อัตราการย้ายเข้าถาวร	8.33	7.22	2.86	8.51	6.86
อัตราการย้ายเข้าชั่วคราว	10.61	10.83	19.05	10.64	12.38

ตารางที่ 4.17 จำนวนผู้ย้ายถิ่นเฉลี่ยต่อครัวเรือน

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
ย้ายออกถาวร	0.19	0.18	0.27	0.17	0.20
ย้ายออกชั่วคราว	0.15	0.32	0.36	0.44	0.31
ย้ายเข้าถาวร	0.41	0.41	0.14	0.44	0.36
ย้ายเข้าชั่วคราว	0.52	0.62	0.91	0.56	0.64

ตารางที่ 4.18 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามความสัมพันธ์
กับหัวหน้าครัวเรือน

ความสัมพันธ์กับ หัวหน้าครัวเรือน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
หัวหน้าครัวเรือน	0	0	5	1	6 (11.76)
ภรรยาหัวหน้าครัวเรือน	0	0	1	1	2 (3.92)
ลูกชาย	5	7	1	3	16 (31.37)
ลูกสาว	4	4	3	1	12 (23.53)
ลูกเขย ลูกสะใภ้	0	3	3	2	8 (15.69)
อื่น ๆ	0	3	1	3	7 (13.73)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.19 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามเพศ

เพศ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ชาย	5	12	9	9	35 (68.63)
หญิง	4	5	5	2	16 (31.37)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.20 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ประถมศึกษา	2	15	12	9	38 (74.51)
มัธยมศึกษาตอนต้น	4	0	1	0	5 (9.80)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2	2	1	0	5 (9.80)
ปวช. ปวส. หรือเทียบเท่า	1	0	0	1	2 (3.92)
ปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์	0	0	0	1	1 (1.96)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.21 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอายุ

อายุ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 15 ปี	0	3	1	3	7 (13.73)
15-64 ปี	9	14	13	8	44 (86.27)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.22 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามแหล่งที่ไปอยู่

แหล่งที่ไปอยู่	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ในจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนา	0	5	1	5	11 (21.57)
จังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2	2	0	0	4 (7.84)
กรุงเทพมหานคร	5	8	10	6	29 (56.86)
ภาคเหนือ	1	0	0	0	1 (1.96)
ภาคกลาง	1	2	0	0	3 (5.88)
ภาคตะวันออก	0	0	1	0	1 (1.96)
ต่างประเทศ	0	0	2	0	2 (3.92)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.23 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพที่ไปทำ

อาชีพ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีอาชีพ	0	1	2	2	5 (9.80)
กำลังเรียนหรือยังไม่เข้าเรียน	2	2	0	1	5 (9.80)
การเกษตร	0	4	0	0	4 (7.84)
รับจ้างทั่วไป	7	10	12	7	36 (70.60)
ลูกจ้างรัฐ	0	0	0	1	1 (1.96)
รวม	9	17	14	11	51 (100.00)

ตารางที่ 4.24 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
โสด	2	1	0	0	3 (2.97)
แต่งงาน	20	27	20	13	80 (79.21)
หม้าย	5	6	2	4	17 (16.83)
หย่าร้าง	0	0	0	1	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.25 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการเคยใช้วิธีการคุมกำเนิด

การคุมกำเนิด	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
เคยใช้	21	30	18	14	83 (82.18)
ไม่เคยใช้	6	4	4	4	18 (17.82)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.26 จำนวนครัวเรือนที่เคยใช้วิธีการคุมกำเนิดจำแนกตามวิธีการที่เคยใช้

วิธีการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ทำหมันชาย	1	0	1	0	2 (2.41)
ทำหมันหญิง	5	14	2	3	24 (28.92)
กินยา	3	15	8	8	34 (40.97)
ฉีดยา	9	1	5	2	17 (20.48)
ห่วงอนามัย	3	0	0	1	4 (4.82)
ถุงยางอนามัย	0	0	1	0	1 (1.20)
ฝังเข็ม	0	0	1	0	1 (1.20)
รวม	21	30	18	14	83 (100.00)

ตารางที่ 4.27 อัตราการอยู่รอดของบุตรของหัวหน้าครัวเรือน

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ยังมีชีวิตอยู่	89	135	89	69	382 (84.70)
จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายไปแล้ว	12	12	16	1	41 (9.09)
จำนวนบุตรที่ตายก่อนคลอด (แท้ง)	10	3	7	8	28 (6.21)
รวม	111	150	112	78	451 (100.00)
จำนวนบุตรเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน	4.11	4.41	5.09	4.33	4.46

ตารางที่ 4.28 จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายจำแนกตามอายุขณะที่ตาย

ช่วงอายุ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 1 ปี	5	8	9	0	22 (53.66)
1-5 ปี	0	0	1	0	1 (2.44)
6-10 ปี	1	0	3	0	4 (9.76)
11-20 ปี	0	0	0	0	0 (0.00)
มากกว่า 20 ปี	6	4	3	1	14 (34.15)
รวม	12	12	16	1	41 (100.00)

ตารางที่ 4.29 จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่ตายจำแนกตามสาเหตุการตาย

สาเหตุการตาย	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
มาลาเรีย	0	1	7	0	8 (19.51)
ไข้เลือดออก	0	1	0	0	1 (2.44)
โรกระบบทางเดินอาหาร	0	1	0	0	1 (2.44)
โรคตับ	0	0	0	1	1 (2.44)
โรคคอติบ	0	0	1	0	1 (2.44)
โรคหัวใจ	0	0	1	0	1 (2.44)
โรคเอดส์	0	0	1	0	1 (2.44)
โรคมะเร็ง	3	0	0	0	3 (7.32)
อุบัติเหตุ	1	3	0	0	4 (9.76)
ไม่ทราบสาเหตุการตาย	7	6	6	0	19 (46.34)
อื่น ๆ	1	0	0	0	1 (2.44)
รวม	12	12	16	1	41 (100.00)

ตารางที่ 4.30 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนคนพิการ

จำนวนคนพิการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีคนพิการ	27	29	22	17	95 (94.06)
1 คน	0	5	0	1	6 (5.94)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
จำนวนคนพิการเฉลี่ยต่อครัวเรือน	0.00	0.15	0.00	0.06	0.06

ตารางที่ 4.31 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังในครัวเรือน

จำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง	15	24	14	11	64 (63.37)
1 คน	9	7	7	6	29 (28.71)
2 คน	3	3	1	1	8 (7.92)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
จำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง เฉลี่ยต่อครัวเรือน	0.56	0.38	0.41	0.44	0.45

ตารางที่ 4.32 จำนวนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำแนกตามชนิดโรค

ชนิดโรคเรื้อรัง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม* (ร้อยละ)
โรคหัวใจ	1	2	1	0	4 (8.89)
โรกระบบทางเดินอาหาร	0	6	2	0	8 (17.78)
โรกระบบทางเดินหายใจ	0	1	1	1	3 (6.67)
โรคประสาท	3	0	0	0	3 (6.67)
โรคเบาหวาน	1	1	3	5	10 (22.22)
วัณโรค	1	1	0	0	2 (4.45)
โรคมะเร็ง	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคไตโรค	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคความดัน	1	0	1	0	2 (4.45)
โรคไต	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคกระดูกงอก	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคกล้ามเนื้ออักเสบ	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคโลหิตจาง	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคภูมิแพ้	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคเอดส์	0	1	0	0	1 (2.22)
โรคปวดตามข้อ	1	0	0	0	1 (2.22)
โรคอัมพฤกษ์	0	0	0	2	2 (4.45)
โรคตา	0	0	1	0	1 (2.22)
ไม่ทราบชนิดของโรค	0	1	0	0	1 (2.22)
รวม	15	13	9	8	45 (100.00)

* บางรายเป็นมากกว่า 1 โรค

ตารางที่ 4.33 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะส้วม

ลักษณะส้วม	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ส้วมซึม	24	32	22	17	95 (94.06)
ไม่มีส้วม	3	2	0	1	6 (5.94)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.34 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะบ้านที่พักอาศัย

ลักษณะบ้าน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
1. บ้านไม้ชั้นเดียวได้ถุนสูงพื้นดิน	8	14	9	11	42 (41.58)
2. บ้านไม้ชั้นเดียวติดพื้น (พื้นดิน)	0	1	0	1	2 (1.98)
3. บ้านไม้ชั้นเดียวติดพื้น (พื้นไม้)	4	0	0	2	6 (5.94)
4. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น พื้นซีเมนต์	10	15	7	3	35 (34.65)
5. บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ 2 ชั้น พื้นไม้	1	0	0	1	2 (1.98)
6. บ้านก่อด้วยอิฐบล๊อคชั้นเดียว พื้นซีเมนต์	3	4	6	0	13 (12.87)
7. บ้านก่อด้วยอิฐบล๊อคชั้นเดียวพื้นดิน	1	0	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.35 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามชนิดของหลังคาบ้าน

ชนิดของหลังคาบ้าน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
กระเบื้อง	5	4	0	2	11 (10.89)
สังกะสี	22	30	21	15	88 (87.13)
หญ้าแฝก	0	0	1	1	2 (1.98)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.36 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามมูลค่าบ้านถ้าสร้างใหม่ในขนาดและลักษณะเช่นเดิม

มูลค่าบ้าน (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 5,000	2	1	1	1	5 (4.95)
5,001 - 10,000	1	0	0	1	2 (1.98)
10,001 - 20,000	1	1	3	2	7 (6.93)
20,001 - 30,000	0	3	2	1	6 (5.94)
30,000 - 40,000	4	2	2	1	9 (8.91)
40,001 - 50,000	4	0	3	2	9 (8.91)
50,001 - 100,000	6	16	7	6	35 (34.65)
100,001 - 150,000	5	4	1	0	10 (9.90)
150,001 - 200,000	2	2	1	1	6 (5.94)
200,001 - 250,000	1	0	1	0	2 (1.98)
250,001 - 300,000	0	4	0	1	5 (4.95)
มากกว่า 300,000	1	1	1	2	5 (4.95)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
มูลค่าบ้านเฉลี่ยต่อหลัง	95,833.33	122,588.24	83,863.64	110,833.33	104,905.94

ตารางที่ 4.37 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการถือครองบ้าน

ลักษณะการถือครอง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
เป็นบ้านของตนเอง	27	33	22	18	100 (99.01)
อาศัยผู้อื่นอยู่โดยไม่เสียค่าเช่า	0	1	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.38 พื้นที่ดินถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการถือครอง (ไร่)

ลักษณะการถือครองที่ดิน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ที่ดินของตนเอง	9.07	14.32	8.42	13.56	11.50 (74.58)
ที่ดินที่ผู้อื่นให้ใช้ประโยชน์					
• เช่า	5.33	1.71	0.36	3.83	2.76 (17.89)
• ผู้อื่นให้ทำฟรี	1.04	1.62	1.36	0.22	1.16 (7.53)
รวม	15.44	17.65	10.14	17.61	15.42 (100.00)

ตารางที่ 4.39 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามขนาดพื้นที่ดินของตนเอง (ไม่รวมที่ดินบริเวณบ้าน)

ขนาดพื้นที่ดินของตนเอง (ไร่)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	9	6	7	3	25 (24.75)
1-5	3	5	3	4	15 (14.85)
6-10	5	5	6	1	17 (16.83)
11-20	7	9	4	5	25 (24.75)
21-30	2	6	1	4	13 (12.87)
31-40	0	2	1	1	4 (3.96)
41-50	1	1	0	0	2 (1.98)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.40 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ดินของตนเอง

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนพื้นที่ดิน	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เปลี่ยนแปลง	21	24	16	12	73 (72.28)
ที่ดินลดลง	4	6	4	5	19 (18.81)
เพิ่มขึ้น	2	4	2	1	9 (8.91)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)
พื้นที่ดินที่ลดลงเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีที่ดินลดลง (ไร่)	12.00	18.50	28.25	17.60	18.95
พื้นที่ดินที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อครัวเรือน ที่มีที่ดินเพิ่มขึ้น (ไร่)	23.50	6.75	6.50	4.00	10.11

ตารางที่ 4.41 จำนวนพื้นที่ดิน (ไร่) ที่ลดลงจำแนกตามเหตุผลที่ลดลง

เหตุผล	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม *	(ร้อยละ)
ขาย	36	23	0	63	122	(33.89)
ถูกโกง	8	0	0	0	8	(2.22)
แบ่งมรดก	4	88	113	25	230	(63.89)
รวม	48	111	113	88	360	(100.00)

* คราวเรือนหนึ่ง ๆ มีหลายเหตุผล

ตารางที่ 4.42 จำนวนพื้นที่ดิน (ไร่) เพิ่มขึ้นจำแนกตามเหตุผลที่เพิ่มขึ้น

เหตุผล	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม *	(ร้อยละ)
ซื้อเพิ่ม	43	7	0	0	50	(54.95)
ได้รับมรดก	4	20	13	4	41	(45.05)
รวม	47	27	13	4	91	(100.00)

* คราวเรือนหนึ่ง ๆ มีหลายเหตุผล

ตารางที่ 4.43 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการทำการเกษตร

การทำการเกษตร	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ทำการเกษตร	21	30	17	13	81	(80.20)
ไม่ได้ทำการเกษตร	6	4	5	5	20	(19.80)
รวม	27	34	22	18	101	(100.00)

ตารางที่ 4.44 จำนวนครัวเรือนที่ปลูกพืชชนิดต่าง ๆ

ชนิดพืช	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ*)
ข้าวเหนียว	1	30	17	12	60	(74.07)
ข้าวเจ้า	21	18	4	7	50	(61.73)
อ้อย	0	0	2	0	2	(2.47)
มันสำปะหลัง	0	0	3	0	3	(3.70)
ถั่วลิสง	0	0	2	0	2	(2.47)
พืชอื่นๆ เช่น ปอ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียว พริก และฟักเขียว	0	2	0	3	5	(6.17)

* ร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่ทำการเกษตร

ตารางที่ 4.45 ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืช (กก.)

ชนิดพืช	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
ข้าวเหนียว	140.00	250.83	175.00	308.06	247.43
ข้าวเจ้า	183.90	264.40	327.63	351.38	225.71
อ้อย	0	0	8,000.00	0	8,000.00
มันสำปะหลัง	0	0	2,200.00	0	2,200.00
ถั่วลิสง	0	0	115.00	0	115.00

ตารางที่ 4.46 จำนวนครัวเรือนที่มีสัตว์แต่ละชนิด ณ วันสำรวจ

ชนิดสัตว์	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
โค	7	4	4	1	16 (15.84)
กระบือ	8	10	3	1	22 (21.78)
สุกร	3	1	0	0	4 (3.96)
เป็ด	7	6	3	4	20 (19.80)
ไก่	13	23	9	9	54 (53.47)

ตารางที่ 4.47 จำนวนสัตว์แต่ละชนิดเฉลี่ยต่อครัวเรือน ณ วันสำรวจ

ชนิดสัตว์	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด	เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีสัตว์
โค	1.15	0.62	0.55	0.17	0.66	4.17
กระบือ	0.85	0.53	0.23	0.17	0.49	2.25
สุกร	0.19	0.29	0.00	0.00	0.15	3.78
เป็ด	4.52	1.18	0.82	6.33	2.91	14.77
ไก่	7.30	9.68	5.68	7.67	7.81	14.61

ตารางที่ 4.48 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ (บาท)

แหล่งที่มาของรายได้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	ร้อยละ
1. รายได้จากการเกษตร	13,120.41	7,594.72	6,526.14	16,580.57	10,440.66	(21.81)
• ข้าว	5,674.37	4,243.83	1,242.50	6,205.56	4,322.11	(9.03)
• พืชไร่	0.00	58.83	3,118.18	7,222.22	1,986.15	(4.15)
• ไม้ผลและ ไม้ยืนต้น	100.73	26.47	95.47	188.90	90.30	(0.19)
• ผัก	0.00	52.94	65.45	1,888.89	368.71	(0.77)
• สัตว์	7,030.01	3,212.95	2,004.54	1,019.44	3,579.20	(7.47)
• ไหม	315.30	0.00	0.00	55.56	94.19	(0.20)
2. รายได้นอกการเกษตร	43,432.87	28,525.33	24,825.90	60,728.90	37,443.94	(78.19)
• รับจ้าง	22,528.81	10,440.00	9,344.09	13,813.89	14,034.24	(29.31)
• หัตถกรรม	0.00	147.06	145.45	386.67	150.10	(0.31)
• ค้าขาย	962.96	2,179.41	3,400.00	28,277.78	6,771.29	(14.14)
• เงินเดือน	1,037.04	0.00	0.00	0.00	277.23	(0.58)
• ผู้อื่นส่งมาให้	12,064.81	9,036.50	7,531.82	12,500.00	10,135.55	(21.17)
• ค่าเช่า	0.00	0.00	181.82	0.00	39.60	(0.08)
• เสียงโชค	904.07	163.53	545.45	1,700.56	718.61	(1.50)
• ค่าชดเชยจากการถูกเลิกจ้างทำงาน	2,518.52	3,100.00	0.00	1,333.33	1,954.45	(4.08)
• นำเงินออกมาใช้	3,414.81	3,176.47	0.00	1,777.78	2,299.01	(4.80)
• หาของป่าเผาถ่าน	1.85	17.65	295.45	338.89	131.19	(0.27)
• หมอไสยศาสตร์	0.00	0.00	3,272.73	0.00	712.87	(1.49)
• อื่นๆ เช่น เงินสงเคราะห์คนชรา เบี้ยประชุมกรรมการ และค่าบริการต่างๆ	0.00	264.71	109.09	600.00	912.87	(0.46)
รวม	56,553.28	36,120.32	31,352.05	77,309.47	47,884.60	(100.00)
เฉลี่ยต่อคน/เดือน	963.75	528.07	547.73	1,234.19	767.38	

ตารางที่ 4.49 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายได้ของครัวเรือน

ระดับรายได้ (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ต่ำกว่า 1,000	1	0	0	0	1	(0.99)
1,001 - 3,000	0	0	0	0	0	(0.00)
3,001 - 5,000	0	0	0	1	1	(0.99)
5,001 - 10,000	0	2	2	0	4	(3.96)
10,001 - 20,000	6	2	9	2	19	(18.81)
20,001 - 30,000	3	11	1	1	16	(15.84)
30,001 - 40,000	5	9	4	2	20	(19.80)
40,001 - 50,000	2	4	2	5	13	(12.87)
50,001 - 75,000	3	3	3	2	11	(10.89)
75,000 - 100,000	4	3	1	3	11	(10.89)
มากกว่า 100,000	3	0	0	2	5	(4.95)
รวม	27	34	22	18	101	(100.00)

ตารางที่ 4.50 รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)

ประเภทรายจ่าย	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
• รายจ่ายในการเกษตร	9,240.00	8,293.62	4,018.59	14,088.00	8,648.08	(21.05)
• รายจ่ายในการครองชีพ	39,511.67	22,238.91	27,094.05	47,555.89	32,425.87	(78.95)

ตารางที่ 4.51 จำนวนครัวเรือนสะสมและรายได้สะสม จำแนกตามช่วงรายได้ของครัวเรือน
ที่มีผู้ตกงาน

ช่วงรายได้ (บาท)	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือนสะสม	ร้อยละของ ครัวเรือน สะสม	รายได้ รวมในแต่ละ ช่วง	รายได้ สะสม	ร้อยละของ รายได้สะสม
<20,001	24	24	23.76	308,380	308,380	6.38
20,001-40,000	37	61	60.40	1,117,371	1,425,751	29.48
40,001-60,000	20	81	80.20	952,860	2,378,611	49.18
60,001-80,000	5	86	85.15	341,085	2,719,696	56.23
80,001-100,000	10	96	95.05	861,108	3,580,804	74.04
100,001-120,000	1	97	96.04	110,103	3,690,907	76.32
140,001-160,000	1	98	97.03	142,000	3,832,907	79.25
180,001-200,000	1	99	98.02	193,400	4,026,307	83.25
260,001-280,000	1	100	99.01	272,038	4,298,345	88.88
520,001-540,000	1	101	100.00	538,000	4,836,345	100.00

ตารางที่ 4.52 รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีจำแนกตามประเภทรายจ่าย (บาท)

ประเภทรายจ่าย	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
1. รายจ่ายในการเกษตร	9,240.00	8,293.62	4,018.59	14,088.00	8,648.08	(21.05)
• ค่าจ้างแรงงานคน	1,937.78	793.53	581.82	2,038.89	1,275.25	(3.10)
• ค่าจ้างแรงงานเครื่องจักร	1,140.78	1,172.94	1,184.09	2,291.67	1,366.15	(3.33)
• ค่าจ้างแรงงานสัตว์	0.00	58.82	45.45	0.00	29.70	(0.07)
• ค่าอาหารสัตว์	1,530.67	1,164.71	90.91	800.00	963.64	(2.35)
• ค่าพันธุ์พืช	0.00	3.94	250.00	555.56	154.79	(0.38)
• ค่าปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี	3,276.30	2,231.91	1,294.09	2,325.56	2,323.51	(5.65)
• ค่ายาปราบศัตรูพืช	63.52	57.94	43.18	122.22	67.67	(0.16)
• ค่าซื้อและซ่อมแซมอุปกรณ์	347.22	2,331.92	321.36	290.56	999.61	(2.44)
• ค่าภาษีและค่าดอกเบี้ย	599.30	301.44	180.41	2,274.66	706.37	(1.72)
• ค่าเช่าที่ดิน	344.44	176.47	27.27	555.56	256.44	(0.62)
• ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ขำระหนี้ ธกส.	0.00	0.00	0.00	2,833.33	504.95	(1.23)
2. รายจ่ายในการครองชีพ	39,511.67	22,238.91	27,094.05	47,555.89	32,425.87	(78.95)
• ค่าซื้อข้าวและอาหารในครัวเรือน	16,494.45	9,766.80	10,913.18	18,205.56	13,318.92	(32.43)
• ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและค่าไฟฟ้า	2,120.37	2,880.65	1,656.82	4,244.22	2,653.84	(6.46)
• ค่าผงซักฟอก สบู่ ยาสีฟัน	1,812.93	1,737.35	1,624.64	2,197.78	1,815.06	(4.42)
• ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	2,252.96	1,086.18	1,428.27	1,711.11	1,583.98	(3.86)
• ค่าอาหารและพาหนะเมื่อไปนอกบ้าน	325.78	500.65	265.45	732.67	444.02	(1.08)
• ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	574.07	834.12	599.55	1,005.56	744.06	(1.81)
• ค่าก่อสร้างและซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	2,222.22	61.76	3,727.27	444.44	1,505.94	(3.67)
• ค่ารักษาพยาบาล	2,925.19	452.94	1,004.55	2,777.78	1,648.32	(4.01)
• ค่าใช้จ่ายตามประเพณี	3,855.56	1,813.97	1,772.73	1,837.22	2,354.90	(5.73)
• ค่าสุรา บุหรี่	1,139.00	1,512.97	1,008.18	1,796.67	1,353.60	(3.30)
• ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโชค	427.70	373.53	306.82	1,066.67	497.01	(1.21)
• ค่าบันเทิงเริงรมย์	18.52	17.65	0.00	11.11	12.87	(0.03)
• ค่าเช่าที่อยู่อาศัย	755.56	0.00	0.00	0.00	201.98	(0.49)
• ค่าดอกเบี้ยเงินกู้	0.00	263.29	0.00	272.22	137.15	(0.33)
• ค่าส่งลูกไปต่างประเทศ	3,703.30	0.00	0.00	0.00	989.99	(2.41)
• ค่าน้ำประปา	50.74	162.35	109.18	348.44	154.09	(0.38)
• ค่าที่ดิน	0.00	294.12	0.00	0.00	99.01	(0.24)
• ผ่อนรถยนต์และมอเตอร์ไซด์	555.56	377.65	800.00	10,724.44	2,361.19	(5.75)
• ค่าประกันชีวิต	0.00	0.00	302.14	0.00	65.81	(0.16)
• ขำระหนี้เงินกู้	277.78	0.00	1,384.36	180.00	407.88	(0.99)
• ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ซ่อมรถและซื้อตู้เย็น	0.00	102.94	190.90	0.00	76.24	(0.19)
รวม	48,751.67	30,532.53	31,112.64	61,643.89	41,073.95	(100.00)

ตารางที่ 4.53 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายจ่ายในครัวเรือน

ระดับรายจ่าย (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
3,001 - 5,000	0	0	0	1	1 (0.99)
5,001 - 10,000	0	1	2	0	3 (2.97)
10,001 - 20,000	5	10	5	2	22 (21.78)
20,001 - 30,000	7	9	9	2	27 (26.73)
30,001 - 40,000	4	9	2	4	19 (18.81)
40,001 - 50,000	4	2	0	5	11 (10.89)
50,001 - 75,000	3	1	3	2	9 (8.91)
75,001 - 100,000	2	2	0	0	4 (3.96)
มากกว่า 100,000	2	0	1	2	5 (4.95)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.54 รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)

รายการ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม
รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน	56,553.28	36,120.32	31,352.05	77,309.47	47,884.60
รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน	48,751.67	30,532.53	31,112.64	61,643.89	41,073.95
รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน	7,801.61	5,587.79	239.41	15,665.58	6,810.65
รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อหัว	1,595.42	978.60	50.09	3,001.07	1,309.74

ตารางที่ 4.55 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี

รายได้สุทธิ (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ติดลบ	11	9	6	3	29 (28.71)
1 - 500	2	3	4	2	11 (10.89)
501 - 1,000	1	4	1	0	6 (5.94)
1,001 - 2,000	0	3	2	0	5 (4.95)
2,001 - 3,000	0	1	0	0	1 (0.99)
3,001 - 4,000	0	2	0	2	4 (3.96)
4,001 - 5,000	1	2	0	0	3 (2.97)
5,001 - 10,000	2	2	5	1	10 (9.90)
10,001 - 20,000	3	4	4	7	18 (17.82)
20,001 - 30,000	2	2	0	0	4 (3.96)
30,001 - 40,000	2	1	0	0	3 (2.97)
40,001 - 50,000	0	0	0	2	2 (1.98)
มากกว่า 50,000	3	1	0	1	5 (4.95)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.56 จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ณ วันสำรวจ

การเป็นหนี้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
เป็นหนี้	24	25	16	17	82 (81.19)
ไม่เป็นหนี้	3	9	6	1	19 (18.81)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.57 ปริมาณหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ณ วันสำรวจจำแนกตามแหล่งเงินกู้ (บาท)

แหล่งเงินกู้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ธกส.	9,181.48	10,955.88	11,590.91	13,333.33	11,043.56	(41.78)
ธนาคารพาณิชย์	1,111.11	0.00	0.00	444.44	376.24	(1.42)
สหกรณ์ต่าง ๆ	3,888.89	1,176.47	454.55	21,722.22	5,405.94	(20.45)
พ่อค้า	14,833.33	44.12	1,318.27	611.11	4,376.24	(16.56)
ญาติ	5,262.22	2,529.41	2,277.27	1,277.78	2,981.98	(11.28)
เพื่อนบ้าน	688.89	0.00	2,590.91	3,500.00	1,372.28	(5.20)
กองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	1,605.55	264.71	818.18	1,000.00	874.75	(3.31)
รวม	36,571.48	14,940.00	19,050.00	41,888.89	26,430.99	(100.00)

ตารางที่ 4.58 จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ณ วันสำรวจจำแนกตามแหล่งเงินกู้

แหล่งเงินกู้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม*	(ร้อยละ **)
ธกส.	10	17	8	9	44	(43.56)
ธนาคารพาณิชย์	1	0	0	1	2	(1.98)
สหกรณ์ต่าง ๆ	4	1	1	7	13	(12.87)
พ่อค้า	11	2	4	2	19	(18.81)
ญาติ	6	10	6	2	24	(23.76)
เพื่อนบ้าน	6	0	4	4	14	(13.86)
กองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	5	2	3	2	12	(11.88)

* บางครัวเรือนกู้มากกว่า 1 แห่ง

** ร้อยละของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 4.59 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้ยืมเงินในปี 2541

การกู้ยืม	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
กู้	16	20	15	14	65	(64.36)
ไม่กู้	11	14	7	4	36	(35.64)
รวม	27	34	22	18	101	(100.00)

ตารางที่ 4.60 จำนวนเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในปี 2541 จำแนกตามแหล่งเงินกู้ (บาท)

แหล่งเงินกู้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ธกส.	5,874.07	3,955.88	4,090.91	9,166.67	5,426.73	(49.64)
สหกรณ์ต่าง ๆ	555.56	0.00	454.55	4,500.00	1,049.50	(9.60)
พ่อค้า	4,415.93	155.88	1,318.18	444.44	1,599.31	(14.63)
ญาติ	799.26	1,900.00	2,531.82	1,277.78	1,632.48	(14.93)
เพื่อนบ้าน	896.30	264.71	681.82	2,111.11	853.47	(7.81)
กองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	50.00	0.00	818.18	1,000.00	369.80	(3.39)
รวม	12,591.11	6,276.47	9,895.46	18,500.00	10,931.27	(100.00)

ตารางที่ 4.61 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ ในปี 2541

แหล่งเงินกู้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม*	(ร้อยละ**)
ธกส.	6	10	5	7	28	(27.72)
สหกรณ์ต่าง ๆ	1	0	1	4	6	(5.94)
พ่อค้า	6	2	4	2	14	(13.86)
ญาติ	5	9	8	2	24	(23.76)
เพื่อนบ้าน	5	4	2	3	14	(13.86)
กองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน	1	0	3	2	6	(5.94)

* บางครัวเรือนกู้มากกว่า 1 แห่ง

** ร้อยละของครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 4.62 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้เงินจำแนกตามปริมาณเงินกู้ในปี 2541

ปริมาณเงินกู้ (บาท)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
1 - 5,000	5	7	4	1	17	(26.15)
5,001 - 10,000	3	5	4	1	13	(20.00)
10,001 - 25,000	2	7	4	8	21	(32.31)
25,001 - 50,000	4	1	3	3	11	(16.92)
50,001 - 75,000	2	0	0	1	3	(4.62)
รวม	16	20	15	14	65	(100.00)

ตารางที่ 4.63 ปริมาณเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้เงินกู้ (บาท)

การใช้เงินกู้	สุรินทร์	บึงสามพัน	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ใช้เพื่อการเกษตร	5,022.22	3,387.65	2,704.55	8,083.33	4,512.67	(41.28)
ใช้นอกการเกษตร	7,568.89	2,888.82	7,190.91	10,416.67	6,418.61	(58.72)
รวม	12,591.11	6,276.47	9,895.46	18,500.00	10,931.28	(100.00)

ตารางที่ 4.64 จำนวนครัวเรือนที่มีประชากรในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ

กลุ่มต่าง ๆ	สุรินทร์	บึงสามพัน	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม*	(ร้อยละ**)
กลุ่มลูกค้า ธกส.	12	22	8	8	50	(49.50)
กลุ่มลูกค้าธนาคารพาณิชย์	0	6	2	1	9	(8.91)
กลุ่มลูกค้าสหกรณ์การเกษตร	7	5	5	10	27	(26.73)
กลุ่มเกษตรกร	2	3	2	2	9	(8.91)
กลุ่มแม่บ้าน	7	2	7	8	24	(23.76)
กลุ่มสตรี	4	1	1	4	10	(9.90)
กลุ่มเยาวชน	5	2	1	2	10	(9.90)
กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน	5	2	2	3	12	(11.88)
กลุ่มฌาปนกิจ	4	8	13	13	38	(37.62)
กลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน	0	2	1	0	3	(2.97)
กลุ่มอื่นๆเช่น กลุ่มผู้สูงอายุ ธนาคารข้าว และกลุ่มลูกค้าบริษัทเอกชน	2	1	2	1	6	(5.94)

* แต่ละครัวเรือนเป็นสมาชิกได้หลายกลุ่ม

** ร้อยละของครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 4.65 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนหลักสูตรวิชาชีพที่เคยอบรม

จำนวนหลักสูตรที่เคยอบรม	สุรินทร์	บึงสามพัน	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม	(ร้อยละ)
ไม่เคยอบรม	25	27	19	16	87	(86.14)
หลักสูตร	2	7	3	2	14	(13.86)
รวม	27	34	22	18	101	(100.00)

ตารางที่ 4.66 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับความช่วยเหลือเรื่องเงิน

การได้รับเงินช่วยเหลือ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เคยได้รับ	27	31	21	18	97 (96.04)
เคยได้รับจากหน่วยงานรัฐ	0	3	1	0	4 (3.96)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.67 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

การได้รับความช่วยเหลือ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เคยได้รับ	3	2	2	2	9 (8.91)
เคยได้รับ	24	32	20	16	92 (91.09)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.68 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพ

การได้รับคำแนะนำ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เคยได้รับ	25	30	20	16	91 (90.09)
เคยได้รับ	2	4	2	2	10 (9.91)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.69 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการมีบัตรประกันสุขภาพ

การมีบัตรประกันสุขภาพ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
มี	21	29	18	17	85 (84.16)
ไม่มี	6	5	4	1	16 (15.84)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.70 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระยะห่างจากบ้านถึงถนนที่ใช้ได้ทุกฤดูกาล

ระยะห่าง (เมตร)	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ไม่เกิน 10 เมตร	15	30	15	11	71 (70.30)
11 - 20	7	4	3	2	16 (15.84)
21 - 30	0	0	0	2	2 (1.98)
31 - 40	0	0	1	0	1 (0.99)
41 - 50	2	0	2	2	6 (5.94)
51 - 100	1	0	0	1	2 (1.98)
101 - 200	0	0	1	0	1 (0.99)
401 - 500	1	0	0	0	1 (0.99)
501 - 1,000	1	0	0	0	1 (0.99)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.71 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามแหล่งน้ำดื่มที่ใช้ในฤดูแล้ง

แหล่งน้ำดื่ม	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
น้ำประปา	1	3	3	0	7 (6.93)
น้ำฝน	7	29	3	17	56 (55.45)
บ่อน้ำบาดาล	2	0	0	1	3 (2.97)
บ่อน้ำตื้น	14	1	16	0	31 (30.69)
ห้วย หนอง คลอง บึง สระ	1	0	0	0	1 (0.99)
อื่น ๆ เช่น ชี้อาการถ ที่นำมาจำหน่าย	2	1	0	0	3 (2.97)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.72 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามแหล่งน้ำใช้ในฤดูแล้ง

แหล่งน้ำ	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
น้ำประปา	4	22	12	12	50 (49.50)
น้ำฝน	0	2	0	0	2 (1.98)
น้ำบาดาล	10	3	0	1	14 (13.86)
บ่อน้ำตื้น	7	7	9	1	24 (23.76)
ห้วย หนอง คลอง บึง สระ	6	0	1	4	11 (10.89)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.73 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการมีไฟฟ้าใช้

การมีไฟฟ้าใช้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
มี	26	34	22	17	99 (98.02)
ไม่มี	1	0	0	1	2 (1.98)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.74 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้สื่อสารมวลชน

ลักษณะการใช้	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
ฟังวิทยุอย่างเดียว	0	0	3	0	3 (2.97)
ดูโทรทัศน์อย่างเดียว	12	17	10	11	50 (49.50)
อ่านหนังสือพิมพ์อย่างเดียว	1	0	0	0	1 (0.99)
ทั้งวิทยุและโทรทัศน์	11	10	6	4	31 (30.69)
ทั้งโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์	1	1	0	1	3 (2.97)
ทั้ง 3 อย่าง	2	4	1	1	8 (7.92)
ไม่ใช้สื่อสารใด ๆ	0	2	2	1	5 (4.95)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.75 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้เวลาว่าง

ลักษณะการใช้เวลาว่าง	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม (ร้อยละ)
พักผ่อน (ไม่ทำอะไร)	9	4	2	5	20 (19.80)
ดูโทรทัศน์	0	1	0	1	2 (1.98)
หาอาหารตามธรรมชาติ	12	21	17	9	59 (58.42)
เลี้ยงหลาน	3	2	0	0	5 (4.95)
ทำงานหัตถกรรม	2	3	1	1	7 (6.93)
อื่น ๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ ทำสวนครัว และทำงานบ้าน	1	3	2	2	8 (7.92)
รวม	27	34	22	18	101 (100.00)

ตารางที่ 4.76 ปัญหาทั่วไปของครัวเรือนที่มีผู้ดกงาน

ปัญหา	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม* (ร้อยละ**)
ว่างงานไม่มีงานทำ	7	3	1	2	13 (12.87)
ไม่มีรายได้	9	15	12	7	43 (42.57)
หนี้สินมาก	2	5	2	1	10 (9.90)
สุขภาพไม่ดี	2	0	1	1	4 (3.96)
อื่น ๆ เช่น รายได้น้อยและ ขาดแคลนข้าวบริโภค	2	1	1	1	5 (4.95)

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ร้อยละของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

ตารางที่ 4.77 ปัญหาในการทำการเกษตร

ปัญหา	สุรินทร์	ยโสธร	มุกดาหาร	ชัยภูมิ	รวม*	(ร้อยละ**)
ไม่มีน้ำทำนา	8	14	8	5	35	(43.21)
ปุ๋ยแพง	4	6	1	3	14	(17.28)
โรคและแมลงศัตรูพืช	1	2	0	1	4	(4.94)
ขาดแคลนเงินลงทุน	3	5	4	3	15	(18.52)
ผลผลิตราคาต่ำ	2	0	1	0	3	(3.70)
ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง	3	1	1	1	6	(7.41)
อื่นๆ เช่น ขาดแคลนเทคโนโลยี และขาดพันธุ์ข้าว	0	1	0	0	1	(1.23)

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร (81 ครัวเรือน)

ตารางที่ 4.78 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและสิ้นสุดการเรียนรู้แล้วจำแนกตามอาชีพหลักและเพศ

อาชีพหลัก	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	10	5.81	23	13.53	33	9.65
การเกษตร	105	61.05	110	64.71	215	62.87
ค้าขาย	3	1.74	5	2.94	8	2.34
ประกอบกิจการส่วนตัว	3	1.74	1	0.59	4	1.17
รับจ้างทั่วไป	45	26.16	30	17.65	75	21.93
ลูกจ้างรัฐ	6	3.50	1	0.59	7	2.05
รวม	172	100.00	170	100.00	342	100.00

ตารางที่ 4.79 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนรู้แล้วจำแนกตามอาชีพหลักและเพศ

อาชีพหลัก	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	6	7.23	5	27.78	11	10.89
การเกษตร	53	63.86	9	50.00	62	61.39
ค้าขาย	3	3.61	0	0.00	3	2.97
ประกอบกิจการส่วนตัว	1	1.20	1	5.55	2	1.98
รับจ้าง	15	18.07	3	16.67	18	17.82
รับราชการ	5	6.03	0	0.00	5	4.95
รวม	83	100.00	18	100.00	101	100.00

ตารางที่ 4.80 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานและสิ้นสุดการศึกษาแล้วจำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ระดับการศึกษา	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีการศึกษา	5	2.91	9	5.29	14	4.09
ประถมศึกษา	125	72.67	133	78.24	258	75.44
มัธยมศึกษาตอนต้น	24	13.95	16	9.41	40	11.70
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10	5.81	10	5.88	20	5.85
ปวช. ปวส. หรือเทียบเท่า	7	4.07	1	0.59	8	2.34
ปริญญาตรีสายสังคมศาสตร์	1	0.58	0	0.00	1	0.29
ปริญญาตรีสายวิทยาศาสตร์	0	0.00	1	0.59	1	0.29
รวม	172	100.00	170	100.00	342	100.00

ตารางที่ 4.81 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษแล้วจำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ระดับการศึกษา	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีการศึกษา	5	6.03	3	16.67	8	7.92
ประถมศึกษา	71	85.54	15	83.33	86	85.15
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	6.03	0	0.00	5	4.95
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	1.20	0	0.00	1	0.99
ปวช. ปวส. หรือเทียบเท่า	1	1.20	0	0.00	1	0.99
รวม	83	100.00	18	100.00	101	100.00

ตารางที่ 4.82 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษแล้วที่ทำงานรับจ้าง
จำแนกตามประเภทของงานรับจ้างที่ทำและเพศ

ประเภทของงาน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร	40	32.79	40	47.62	80	38.83
รับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้าง	31	25.41	14	16.67	45	21.84
รับเหมาก่อสร้าง	4	3.28	0	0.00	4	1.94
รับจ้างงานแม่บ้าน	1	0.82	4	4.77	5	2.43
ลูกจ้างร้านอาหาร	2	1.64	3	3.57	5	2.43
ลูกจ้างในโรงงาน	10	8.20	12	14.29	22	10.68
อาชีพให้บริการ	2	1.64	2	2.38	4	1.94
ลูกจ้างในร้านค้า	1	0.82	1	1.19	2	0.97
พนักงานบริษัท	7	5.74	2	2.38	9	4.37
ขับรถรับจ้าง	9	7.38	0	0.00	9	4.37
ลูกจ้างรัฐ	7	5.74	1	1.19	8	3.88
รับจ้างอื่น ๆ	8	6.56	5	5.95	13	6.32
รวม	122	100.00	84	100.00	206	100.00

ตารางที่ 4.83 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้างจำแนกตามประเภท
ของงานรับจ้างที่ทำและเพศ

ประเภทของงาน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร	22	40.74	4	50.00	26	41.94
รับจ้างเกี่ยวกับงานก่อสร้าง	13	24.07	0	0.00	13	20.97
รับเหมาก่อสร้าง	2	3.70	0	0.00	2	3.23
รับจ้างงานบ้าน	1	1.85	1	12.50	2	3.23
ลูกจ้างในโรงงาน	0	0.00	2	25.50	2	3.23
อาชีพให้บริการ	3	5.56	0	0.00	3	4.83
พนักงานบริษัท	1	1.85	0	0.00	1	1.61
ลูกจ้างในร้านค้า	3	5.56	0	0.00	3	4.83
รับราชการ	6	11.11	0	0.00	6	9.68
รับจ้างอื่น ๆ	3	5.56	1	12.50	4	6.45
รวม	54	100.00	8	100.00	62	100.00

ตารางที่ 4.84 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้างจำแนกตามสถานที่
ทำงานและเพศ

สถานที่	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดนี้	34	62.96	6	75.00	40	64.52
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	1	1.85	0	0.00	1	1.61
กรุงเทพฯ	15	27.78	2	25.00	17	27.42
ภาคกลาง	3	5.56	0	0.00	3	4.84
ภาคตะวันออก	1	1.85	0	0.00	1	1.61
รวม	54	100.00	8	100.00	62	100.00

ตารางที่ 4.85 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้าง
จำแนกตามสถานที่ทำงานและเพศ

สถานที่	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดนี้	60	49.18	53	63.09	113	54.85
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	2	1.64	3	3.57	5	2.43
กรุงเทพฯ	49	40.16	19	22.62	68	33.01
ภาคกลาง	9	7.38	7	8.33	16	7.77
ภาคตะวันออก	2	1.64	0	0.00	2	0.97
ภาคใต้	0	0.00	2	2.38	2	0.97
รวม	122	100.00	84	100.00	206	100.00

ตารางที่ 4.86 จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วจำแนกตามอาชีพหลัก
และอายุ

อาชีพหลัก	15-30		31-40		41-50		51-64		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	25	17.01	1	1.61	1	1.49	6	9.09	33	9.65
การเกษตร	77	52.38	42	67.74	51	76.12	45	68.18	215	62.86
ค้าขาย	4	2.72	1	1.61	0	0.00	3	4.55	8	2.34
ประกอบกิจการส่วนตัว	1	0.68	2	3.23	0	0.00	1	1.52	4	1.17
รับจ้าง	38	25.85	16	25.81	12	17.91	9	13.64	75	21.93
ลูกจ้างรัฐ	2	1.36	0	0.00	3	4.48	2	3.03	7	2.05
รวม	147	100.00	62	100.00	67	100.00	66	100.00	342	100.00

ตารางที่ 4.87 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วจำแนกตามอาชีพหลักและอายุ

อาชีพหลัก	น้อยกว่า 30		31-40		41-50		51-60		61 ขึ้นไป		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	0	0.00	0	0.00	1	3.03	1	3.57	9	42.86	11	10.89
การเกษตร	3	50.00	9	69.23	23	69.70	17	60.72	10	47.62	62	61.39
ค้าขาย	1	16.67	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	9.52	3	2.94
ประกอบกิจการส่วนตัว	0	0.00	1	7.69	0	0.00	1	3.57	0	0.00	2	1.98
รับจ้างทั่วไป	2	33.33	3	23.08	6	18.18	7	25.00	0	0.00	18	17.82
รับราชการ	0	0.00	0	0.00	3	9.09	2	7.14	0	0.00	5	4.95
รวม	6	100.00	13	100.00	33	100.00	28	100.00	21	100.00	101	100.00

ตารางที่ 4.88 จำนวนประชากรที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามแหล่งที่ไปอยู่และเพศ

สถานที่	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ในจังหวัดนี้	5	14.29	6	37.50	11	21.57
จังหวัดอื่นในภาคอีสาน	4	11.43	0	0.00	4	7.84
กรุงเทพฯ	23	65.70	6	37.50	29	56.86
ภาคเหนือ	0	0.00	1	6.25	1	1.96
ภาคกลาง	1	2.86	2	12.50	3	5.88
ภาคตะวันออก	1	2.86	0	0.00	1	1.96
ต่างประเทศ	1	2.86	1	6.25	2	3.98
รวม	35	100.00	16	100.00	51	100.00

ตารางที่ 4.89 จำนวนประชากรที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพที่ไปทำและเพศ

สถานที่	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	4	11.43	1	6.25	5	9.80
กำลังเรียน	4	11.43	1	6.25	5	9.80
การเกษตร	2	5.71	2	12.50	4	7.84
รับจ้าง	25	71.43	11	68.75	36	70.59
รับราชการ	0	0.00	1	6.25	1	1.97
รวม	35	100.00	16	100.00	51	100.00

ตารางที่ 4.90 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนจำแนกตามขนาดที่ดินของตนเอง

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	4	28754490220	7188622555	1.9367	.1105
Within Groups	96	3.56331E+11	3711778491		
Total	100	3.85085E+11			

ตารางที่ 4.91 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนจำแนกตามขนาดของครัวเรือน

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	3590007305	1795003652	.4611	.6319
Within Groups	98	3.81495E+11	3892808348		
Total	100	3.85085E+11			

ตารางที่ 4.92 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างจำแนกตามชนิดของงานรับจ้าง

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	12	26934394614	2244532885	7.8915	.0000
Within Groups	195	55462672163	284423959.8		
Total	207	82397066777			

ตารางที่ 4.93 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างจำแนกตามสถานที่
ไปทำงาน

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	5	17026071401	3405214280	10.5223	.0000
Within Groups	202	65370995376	323618789		
Total	207	82397066777			

ตารางที่ 4.94 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างจำแนกตามระดับการศึกษา

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	6	6631895163	1105315861	5.4949	.0000
Within Groups	518	1.04197E+11	201151746.1		
Total	524	1.10828E+11			

ตารางที่ 4.95 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเกษตรจำแนกตามขนาดที่ดิน
ของตนเอง

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	3	1148036165	382678721.7	2.6376	.0561
Within Groups	72	10446193953	145086027.1		
Total	75	11594230118			

ตารางที่ 4.96 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าใช้จ่ายในการครองชีพจำแนกตามขนาดของครัวเรือน

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	1423658016	711829007.9	.4410	.6446
Within Groups	98	1.58172E+11	1613998068		
Total	100	1.59595E+11			

ตารางที่ 4.97 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของหนี้สินจำแนกตามขนาดของครัวเรือน

Source	D.F.	Sum of Squares	Mean Squares	F Ratio	F Prob.
Between Groups	2	2732428975	1366214487	1.2289	.2971
Within Groups	98	1.08951E+11	1111747234		
Total	100	1.11684E+11			

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน ของจังหวัดที่ทำการศึกษา สภาพของผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาครั้งแรก

วิธีการศึกษาดำเนินการโดยการสอบถามข้อมูลเฉพาะของผู้ตกงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจำนวน 101 คน และตามไปสอบถามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเหล่านี้ด้วย โดยการสุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ สุรินทร์ บึงขาคู และชัยภูมิ ใน 8 อำเภอ 16 ตำบล และ 70 หมู่บ้าน ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

5.1.1 สภาพเศรษฐกิจและมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน

5.1.1.1 สภาพเศรษฐกิจของทุกจังหวัดที่ทำการศึกษาได้ขยายตัวตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรม การค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ได้มีส่วนสำคัญในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของแต่ละจังหวัด อย่างไรก็ตาม การเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชากร และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรยังขึ้นอยู่กับปลูกพืชหลักไม่กี่ชนิด เช่น ข้าว เหมียว ข้าวเจ้า มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด หอม กระเทียม พริก และผักต่าง ๆ เป็นต้น การเกษตรส่วนมากยังต้องขึ้นอยู่กับน้ำฝน การเกษตรฤดูแล้งมีน้อยมาก เนื่องจากขาดแหล่งน้ำ ประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ ราคาขายไม่แน่นอน ไม่มีอำนาจต่อรอง อาชีพรับจ้างทั่วไปในหมู่บ้านมีไม่มากนัก ทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำและยากจน ดังนั้นประชากรจึงนิยมไปทำงานที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง บางคนไปทำงานต่างประเทศ

5.1.1.2 มาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงาน การอพยพไปทำงานนอกหมู่บ้าน ทำให้มีรายได้ส่งกลับมาให้กับครอบครัวในชนบท แต่ในปัจจุบันภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจทำให้มีการเลิกจ้างงานซึ่งเกิดขึ้นทั่วไปในสถานประกอบการต่าง ๆ และได้ส่งผลกระทบต่อแรงงานเหล่านี้ทำให้ถูกเลิกจ้างกลายเป็นคนตกงาน และต้องกลับคืนสู่ชนบท มาเป็นคนว่างงานในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามภาครัฐบาลได้มีมาตรการบรรเทาปัญหาการว่างงานเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าวทุกจังหวัด ซึ่งมีทั้ง

มาตรการระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว มาตรการดังกล่าวได้แก่ มาตรการไทยช่วยไทย มาตรการจ้างงานในชนบท มาตรการแก้ไขแรงงานต่างด้าว มาตรการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ มาตรการส่งเสริมการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรม มาตรการ “เกษตรทฤษฎีใหม่” ตามแนวพระราชดำริ มาตรการจ้างงานชั่วคราวสำหรับผู้มีการศึกษา เป็นต้น

5.1.2 สภาพของผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

สภาพของผู้ตกงานจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจนี้ได้เคยทำการศึกษามาครั้งหนึ่งแล้วในปี พ.ศ.2541 การศึกษานี้จึงเป็นการเปรียบเทียบ ซึ่งผลการศึกษาได้พบประเด็นที่น่าสนใจคือ

(1) ผู้ตกงานส่วนใหญ่ยังคงเป็นวัยหนุ่มสาว และเป็นชายมากกว่าหญิง มีอายุระหว่าง 15-34 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิงจบระดับประถมศึกษาประมาณ 4 ใน 6 มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาไม่แตกต่างกันทั้ง 2 ครั้ง แต่จากการศึกษาครั้งแรก เพศชายมีการศึกษาสูงกว่าเพศหญิง ช่วงอายุน้อยมีการศึกษาสูงกว่าช่วงอายุมากเช่นเดียวกัน ผู้ตกงานมากกว่าครึ่งสมรสแล้วและเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สำหรับการหย่าร้างและเป็นหม้ายจากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

(2) ก่อนตกงานผู้ตกงานส่วนใหญ่ทำงานธุรกิจบริการ โรงงานอุตสาหกรรม และงานก่อสร้าง ซึ่งสลับที่กับการศึกษาครั้งแรก คือ โรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ และงานก่อสร้าง ตามลำดับที่คล้ายคลึงกันคือ เพศหญิงชอบทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าเพศชาย และเพศชายชอบทำงานด้านธุรกิจบริการและงานก่อสร้าง ช่วงอายุ 15-44 ปี นิยมทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ และงานก่อสร้าง ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพศหญิงและเพศชายชอบทำงานในกรุงเทพฯและปริมณฑลเท่า ๆ กัน แต่การศึกษาครั้งแรกเพศหญิงชอบทำงานในกรุงเทพฯ มากกว่าเพศชายญาติพี่น้องและเพื่อนเป็นผู้แนะนำให้ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ สำหรับอัตราค่าจ้างส่วนใหญ่เป็นรายวัน ได้รับค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 176.83 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (วันละ 190.83 บาท)

(3) สัญญาก่อนถูกเลิกจ้างส่วนใหญ่เป็นการให้พนักงานคนอื่นออก ลดค่าจ้างหรือเงินเดือน แจ่งล่วงหน้า และยกเลิกการทำงานล่วงหน้า ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาครั้งแรก คือส่วนใหญ่เป็นการลดค่าจ้าง ให้พนักงานคนอื่นออก และลดชั่วโมงการทำงาน

(4) วิธีการที่นายจ้างเลิกจ้างคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งแรกคือ การใช้กลยุทธ์ให้ลาออกเอง เพื่อไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย ส่วนใหญ่ไม่มีการจ่ายค่าชดเชย และไม่มีการเรียกร้องจากคนตกงาน

(5) ความรู้สึกของผู้ตกงานคล้ายคลึงกับการศึกษาครั้งแรก คือเกือบครึ่งรู้สึกเฉย ๆ เพราะเตรียมใจไว้แล้ว ส่วนใหญ่ไม่ได้ปรึกษากับใครเมื่อตกงาน

(6) อาชีพที่ทำและรายได้หลังตกงานเมื่อผู้ตกงานกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน พบว่า มากกว่าครึ่งทำอาชีพเกษตร ผู้ที่ยังไม่มีอาชีพมีเพียง 1 ใน 4 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่กว่าครึ่งยังไม่มีอาชีพและทำการเกษตรเพียง 1 ใน 3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อาชีพการเกษตรสามารถรองรับผู้ตกงานได้บางส่วน เพราะบางครอบครัวมีที่ดินน้อยหรือไม่มีที่ดินเลย และงานรับจ้างในท้องถิ่นไม่ค่อยมี เมื่อตกงานกลับมาหมู่บ้าน ทำให้ผู้ตกงานมีรายได้ลดลงอย่างมาก โดยได้รับค่าจ้างทั้งการเกษตรและนอกการเกษตรเพียงวันละ 85 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรก (วันละ 100 บาท) คือยิ่งวิกฤตเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ยังมีผู้ตกงานมากขึ้น แม้จะได้รับค่าจ้างต่ำก็ยังจำเป็นต้องทำเพื่อความอยู่รอด

(7) การปรับตัวระหว่างถูกเลิกจ้าง จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เกือบครึ่งอยู่บ้านเฉย ๆ และเกือบ 3 ใน 4 ไม่ได้สมัครงานใด ๆ เลย ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าการศึกษาครั้งแรก แต่ญาติพี่น้องก็ยังให้กำลังใจช่วยเหลือเรื่องเงินและช่วยหางานให้

(8) การติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เกือบทั้งหมดไม่ได้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด ๆ อย่างไรก็ตามผู้ตกงานกว่าครึ่งก็ยังต้องการให้รัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยหางานให้ทำ รองลงไปที่ต้องการเงินกู้มาลงทุน

(9) ความชอบในแหล่งที่ทำงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ กว่าครึ่งยังชอบทำงานในท้องถิ่น เพราะได้ดูแลครอบครัว ค่าใช้จ่ายไม่มาก แต่ก็ยังชอบไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร และภาคกลาง เพราะมีแหล่งงานและรายได้ดีกว่า

(10) งานส่วนใหญ่ที่ต้องการทำ จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ โรงงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง และธุรกิจบริการ

(11) เมื่อเปรียบเทียบค่าจ้างต่อปี จำแนกตามตัวแปรที่สำคัญคือ เพศ อายุ การศึกษา งานที่ทำ หลังสุด และสถานที่ทำงานหลังสุด ปรากฏว่าจากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งไม่แตกต่างกัน

5.1.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีผู้ตกงาน

(1) จำนวนประชากรในครัวเรือนเฉลี่ย 5-6 คนต่อครัวเรือน ซึ่งใกล้เคียงกันทั้ง 2 ครั้งที่ทำการศึกษา

(2) ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ มากกว่าร้อยละ 85.00 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนประชากรในครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนจบระดับประถมศึกษาในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ประมาณ 3 ใน 4

(3) อาชีพหลักที่สำคัญของประชากรในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตรร้อยละ 60.22 สูงกว่าอาชีพรับจ้างทั่วไปคือ ร้อยละ 20.43 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกที่มีอาชีพหลักการเกษตรเพียงร้อยละ 40.90 และอาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 44.68 เนื่องจากมีคนตกงานมากขึ้นที่กลับสู่ภูมิลำเนา

(4) จำนวนวันทำงานต่อปีของประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานของครัวเรือนคือ 144.36 วัน ซึ่งมีจำนวนวันทำงานต่ำกว่าการศึกษาในครั้งแรกที่มีวันทำงาน 190.55 วัน การที่จำนวนวันทำงานต่อปีของประชากรในครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมาก เพราะเป็นการศึกษาในพื้นที่ต่างกัน สัดส่วนการประกอบอาชีพแตกต่างกันหรืองานที่ทำมีน้อยลง

(5) จำนวนผู้ย้ายถิ่นออกนอกหมู่บ้านทั้งชั่วคราวและถาวรเฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ระหว่าง 0.4-0.5 คน ซึ่งใกล้เคียงกันทั้ง 2 ครั้งที่ทำการศึกษา

(6) หัวหน้าครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 70.00 มีคู่สมรสแล้ว ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง 2 ครั้ง

(7) จำนวนบุตรเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน จากการศึกษากลับทั้ง 2 ครั้งอยู่ระหว่าง 4-5 คน

(8) ในทุก ๆ 17 ครัวเรือนมีคนพิการจำนวน 1 คน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษากลับครั้งแรก คือทุก 14 ครัวเรือนมีคนพิการ 1 คน ส่วนผู้เจ็บป่วยเรื้อรังพบว่า ในทุก ๆ 2 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรังจำนวน 1 คน แต่จากการศึกษากลับครั้งแรกทุก ๆ 4 ครัวเรือนมีผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง 1 คน

(9) ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวได้ถูกสูงพื้นดิน รองลงมาได้แก่บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้พื้นซีเมนต์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันในการศึกษากลับทั้ง 2 ครั้ง

(10) พื้นที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนคล้ายคลึงกับการศึกษากลับครั้งแรกคือ ถือครองมากกว่า 15.00 ไร่ต่อครัวเรือน โดยมีสัดส่วนพื้นที่ของตนเองมากกว่าพื้นที่ของผู้อื่นที่ให้ใช้ทำประโยชน์

(11) จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตร จากการศึกษากลับทั้ง 2 ครั้ง มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 70.00 (ทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง) ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียว มีผลผลิตเฉลี่ยค่อนข้างต่ำคือ 247.43 กก.ต่อไร่ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษากลับครั้งแรกคือ 299.88 กก.ต่อไร่ เนื่องจากเกิดภาวะฝนแล้ง จึงส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าวทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดลง

(12) สัตว์เลี้ยงของครัวเรือน จากการศึกษากลับทั้ง 2 ครั้ง กระบือยังเป็นสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน ส่วนโค สุกร เป็ด และไก่ เลี้ยงไว้เพื่อขาย และบริโภคในครัวเรือน

(13) รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 47,883.60 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษากลับครั้งแรกที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 73,352.45 บาท เนื่องจากราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายมีราคาตกต่ำ และรายได้ที่ส่งกลับบ้านลดลงเนื่องจากถูกลดเงินเดือน ค่าจ้าง หรือตักงาน

(14) รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 41,073.75 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษากลับครั้งแรกที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 62,563.18 บาท เนื่องจากรายได้แต่ละครัวเรือนที่ได้รับลดลง จึงจำเป็นต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด

(15) รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 6,810.65 บาท ซึ่งต่ำกว่าการศึกษากลับครั้งแรกที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี 10,789.27 บาท

(16) จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง ครั้วเรือนมีหนี้สินมากกว่าร้อยละ 80.00 ของครั้วเรือนทั้งหมด โดยแต่ละครั้วเรือนมีหนี้สิน คิดค่า 26,430.99 บาทต่อครั้วเรือน ซึ่งต่ำกว่าการศึกษาครั้งแรกที่มีหนี้สินคิดค่าครั้วเรือนละ 38,598.16 บาท

(17) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของครั้วเรือนที่มีผู้ดกงาน ซึ่งคล้ายคลึงกันในการศึกษาทั้ง 2 ครั้งคือ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ธกส. และกลุ่มที่ดำเนินธุรกิจทางการเงิน

(18) ความช่วยเหลือที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ พบว่าได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน และการฝึกอบรมอาชีพและคำแนะนำในการประกอบอาชีพน้อยมาก ตรงกันข้ามได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์การเกษตร และบัตรประกันสุขภาพมาก แต่จากการศึกษาครั้งแรกส่วนใหญ่ไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร

(19) ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ถนน น้ำดื่ม น้ำใช้ และไฟฟ้า จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง นับว่าถนนและไฟฟ้ามีความสะดวกพอสมควร แต่น้ำดื่มและน้ำใช้ยังขาดแคลนบางพื้นที่

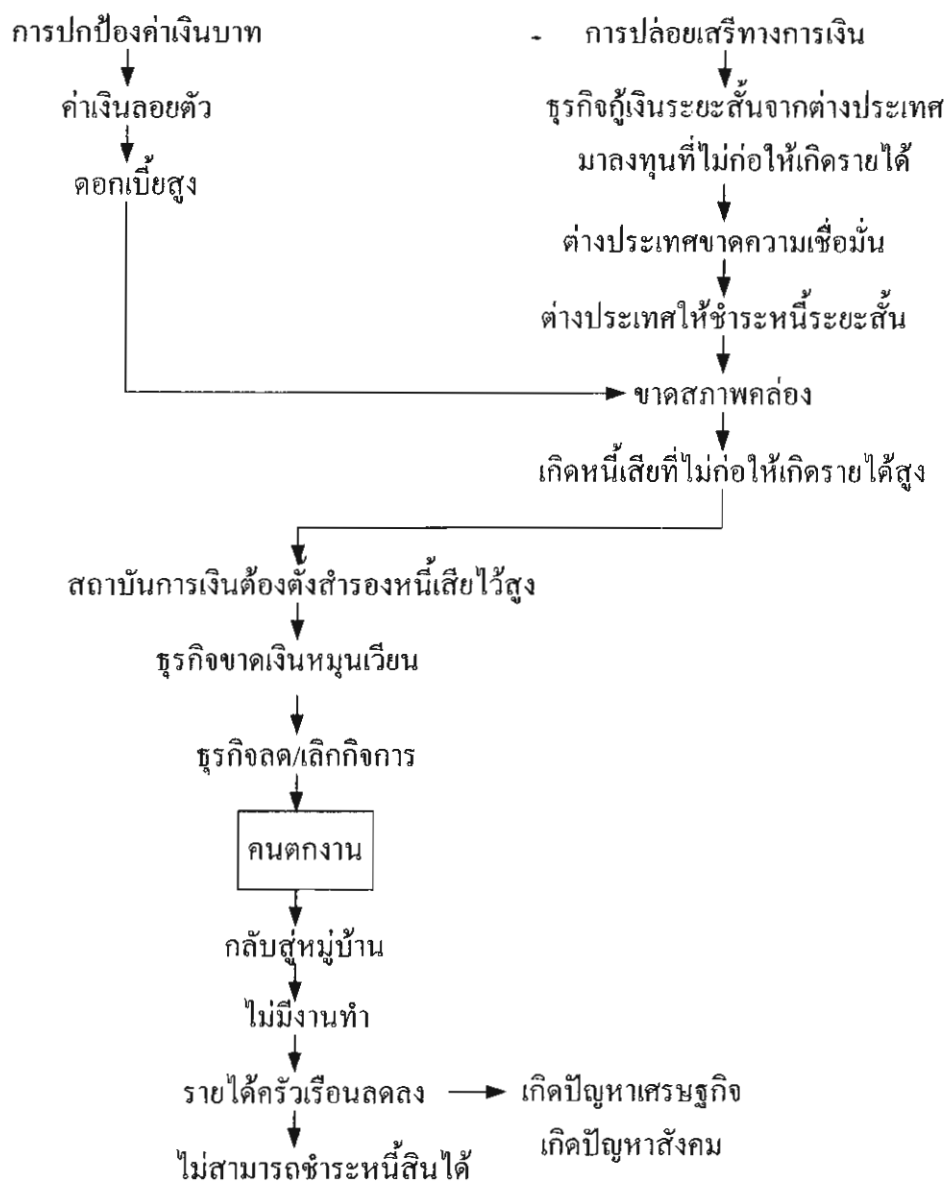
(20) การรับรู้ข่าวสารของหัวหน้าครั้วเรือนส่วนใหญ่นิยมดูโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การฟังวิทยุ ส่วนการอ่านหนังสือพิมพ์มีน้อยมาก ซึ่งคล้ายคลึงกันในการศึกษาทั้ง 2 ครั้ง

(21) ปัญหาทั่วไปที่สำคัญเรียงตามลำดับ คือ ไม่มีรายได้ ว่างาน ไม่มีงานทำ และหนี้สินมาก ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาครั้งแรกในบางลำดับคือ ว่างาน ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ และหนี้สินมาก ส่วนปัญหาการเกษตรพบว่าในการศึกษาทั้ง 2 ครั้งคล้ายคลึงกัน คือ ไม่มีน้ำทำนา ขาดแคลนเงินลงทุน และปุ๋ยมีราคาแพง

(22) ผลกระทบต่อครั้วเรือนที่มีผู้ดกงาน จากการศึกษาทั้ง 2 ครั้งคือ ทำให้ประชากรในครั้วเรือนดกงาน รายได้ลดลง เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน ค่าใช้จ่ายในครั้วเรือนสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตสูง จิตใจเศร้าหมอง ก่อให้เกิดปัญหาสังคม

(23) การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมด กับขนาดของที่ดินของตนเอง กับขนาดของครั้วเรือน ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเกษตรกับขนาดที่ดินของตนเอง ค่าใช้จ่ายในการครองชีพกับขนาดของครั้วเรือน และหนี้สินกับขนาดของครั้วเรือนไม่แตกต่างกัน ส่วนความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้างกับชนิดงานรับจ้าง กับสถานที่ไปทำงาน กับระดับการศึกษา แตกต่างกัน

สรุปสาเหตุของการตกงานในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

(1) การกระจายอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานไปสู่ภูมิภาคยังมีความจำเป็นและควรสนับสนุนต่อไป เพื่อเป็นการสร้างงานให้แก่ประชากรในชนบท และลดการย้ายถิ่นของแรงงานเข้าสู่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นการลดปัญหาความแออัดและเกิดชุมชนยากจนในเมือง อย่างไรก็ตามควรจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพอนามัยของประชากรด้วย

(2) รัฐควรสนับสนุนการพัฒนาภาคเกษตรกรรม เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำทางการเกษตร พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ดี การขยายเขตชลประทานที่เหมาะสม การอบรมความรู้ในการทำเกษตรแบบยั่งยืน การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ และเน้นการผลิตพืชผลที่ปลอดภัย นอกเหนือนี้ ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มสหกรณ์ การรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ สุดท้ายคือ สนับสนุนการตั้งสภาการตลาดสินค้าเกษตร การจัดตั้งตลาดกลางและตลาดซื้อขายล่วงหน้า

(3) รัฐควรกระจายการศึกษาไปสู่ชนบท เพื่อให้ประชากรในวัยเรียนมีโอกาสเรียนสูงขึ้น รวมทั้งการพัฒนาฝีมือแรงงาน และการให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำไปลงทุนด้วย

(4) รัฐควรส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชากรในชุมชนได้มีส่วนร่วมและสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่พอเพียงและยั่งยืน ช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนของตน นำไปสู่การพัฒนาประชาคมต่อไป

(5) รัฐควรมีมาตรการที่รัดกุมและโปร่งใสต่อการติดตามประเมินผลในการกู้เงินต่างประเทศ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานและปัญหาสังคมอย่างแท้จริง

(6) รัฐควรผลักดันให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อแก่ผู้จะไปทำงานในต่างประเทศให้มากขึ้น และในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพราะการกู้ยืมเงินจากนายทุนเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้แรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศอย่างถูกกฎหมาย

(7) ขยายการส่งแรงงานไทยไปต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น เช่น ประเทศอิสราเอล ได้หวนคืนสู่บ้านเกิด และบรูไน ตลอดจนลดเงื่อนไขและขั้นตอนในการเดินทางไปทำงานให้น้อยลง และอำนวยความสะดวกพร้อมทั้งช่วยเหลือแรงงานไทยในต่างประเทศ

(8) ให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ เพิ่มสัดส่วนของการจ้างแรงงานเพื่อทดแทนเครื่องจักรหรือวัสดุให้มากขึ้นจากเดิมที่กำหนดไว้ ร้อยละ 30 ของงบประมาณที่ได้รับ ส่วนการใช้จ่ายงบประมาณที่ผ่านมาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ๆ ละประมาณ 100,000 บาท (งบมิยาซาวา) งบประมาณส่วนใหญ่เป็นค่าวัสดุและแรงงานเครื่องจักร ซึ่งงบประมาณที่แต่ละหมู่บ้านได้รับไม่ได้ช่วยเหลือคนตกงานที่แท้จริงอย่างเต็มที่

(9) ผลักดันแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายจาก พม่า กัมพูชา ลาว ที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย และสร้างปัญหาทางด้านสังคม และสาธารณสุข เนื่องจากปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีมานานแล้ว หากเป็นไปได้ควรให้แรงงานต่างด้าวขึ้นทะเบียนอย่างถูกกฎหมายทั้งหมดก่อน แล้วจึงค่อย ๆ ทอยผลักดันออกไปในแต่ละปี แล้วค่อยนำแรงงานไทยเข้าไปทดแทน

(10) เนื่องจากประเทศไทยยังมีที่ดินว่างเปล่าที่อยู่ในมือของนายทุนหรือผู้ที่ไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ หากเป็นไปได้รัฐควรมีนโยบายให้ผู้ตกงานได้เช่าและนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

(11) รัฐควรผลักดันให้เกิดการปรับโครงสร้างของระบบการผลิตในภาคอุตสาหกรรมโดยเน้นการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมบางประเภท ที่ใช้แรงงานมาก มาตั้งในภูมิภาคให้มากขึ้น เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้า เครื่องหนัง เป็นต้น -

(12) ส่งเสริมให้มีระบบการรับงานจากโรงงานอุตสาหกรรมไปทำที่บ้าน เช่น การถักแหวน ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำดอกไม้ประดิษฐ์ต่าง ๆ การประกอบไฟราว และการปักเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะดังกล่าวเป็นสิ่งที่รัฐบาลได้ดำเนินการแล้ว และเห็นสมควรที่จะให้รัฐบาลได้ดำเนินการต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างถาวรยั่งยืนตลอดไป จนถือเป็นวิถีชีวิตของชุมชนในที่สุด และควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

(1) รัฐควรส่งเสริมภาคเอกชนเร่งผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูง แต่ต้นทุนต่ำ และเน้นการผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาด ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย เพื่อสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้

(2) รัฐควรเร่งปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เช่น ภาษีรายได้ การค้า มูลค่าเพิ่ม ที่ดิน มรดก ส่งออก และนำเข้า เป็นต้น

(3) รัฐควรพัฒนาระบบการศึกษาอุดมให้มีความคล่องตัวมากขึ้น โดยให้โอกาสแก่บุตรหลานเกษตรกรได้มีการศึกษาที่สูงขึ้น สถาบันการศึกษาของรัฐต้องเป็นการศึกษาแบบรัฐสวัสดิการมิใช่เป็นแบบธุรกิจ

(4) รัฐควรส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของตนเอง เพื่อที่จะสามารถนำความรู้ในท้องถิ่นแก้ปัญหาของชุมชนของตนเองได้อย่างแท้จริง

(5) รัฐ เอกชน และประชาชน ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

(6) รัฐ เอกชน และประชาชน ควรร่วมกันสร้างฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ในลักษณะเศรษฐกิจแบบพอเพียง มีความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

(7) รัฐและเอกชน ควรที่จะให้ข้อมูลและเสนอแนะแหล่งทำงาน รวมทั้งให้คำปรึกษาเพื่อลดปัญหาทางด้านสังคม

(8) ควรเน้นให้ต่างชาติมาลงทุนระยะยาวเท่านั้น มิฉะนั้นจะเกิดการนำเงินมาลงทุนเพื่อการเก็งกำไรระยะสั้น ๆ ซึ่งไม่ก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ หรือการจ้างงาน

(9) รัฐไม่ควรเปิดโอกาสให้ต่างชาติมาครอบครองธุรกิจการเงินหรือรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ เพราะมูลค่าหุ้นต่ำมาก และรัฐยังเสียรายได้จากการอุ้ม NPL ของธุรกิจการเงินต่างชาติ ทำให้นักลงทุนต่างชาติได้รับกำไรมหาศาลในช่วงสั้น ๆ ประกอบกับการมีเสรีทางการเงินทำให้เงินตราไหลออกนอกประเทศง่ายขึ้น

(10) กฎระเบียบหรือกฎหมายที่เอื้ออำนวยให้นักลงทุนต่างชาติมากเกินไป จะนำไปสู่การล่มสลายทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเขาไม่ได้ตั้งใจมาลงทุนหรือช่วยเหลืออย่างแท้จริง ทุกอย่างขึ้นกับผลประโยชน์ทั้งสิ้น การเติบโตของธุรกิจกลุ่มนี้แม้จะทำให้ตัวชี้วัดบางตัวดีขึ้น เสมือนเศรษฐกิจของประเทศกำลังฟื้นตัว แต่ความเป็นจริงธุรกิจส่วนใหญ่ยังมีการปิดกิจการและเลิกจ้างอยู่เรื่อย ๆ นำไปสู่การตกงานเพิ่มขึ้น ฉะนั้นรัฐจะต้องพิจารณาเรื่องนี้ให้รอบคอบมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กองประเมินผลการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2541)
เส้นความยากจนและการใช้ประโยชน์. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- ชุติมา คำปู้ย. (2535). ศูนย์กลางทางการเงิน : โอกาสและความเป็นไปได้. สรุปข่าวธุรกิจ ธนาคาร
กสิกรไทย, 23(3).
- ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2541). ดัชนีราคาผู้บริโภคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: สำนักงาน.
- บุญเลิศ ตั้งจิตเจริญ, & พรณรงค์ ประเสริฐศรี. (ม.ป.ป.). ผลกระทบของการเจรจาการค้าหลายฝ่าย
รอบอุรุกวัย ต่อภาคการเกษตรของไทย. หน่วยการเกษตรฝ่ายวิชาการ สำนักงานเศรษฐกิจ
การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- พิทักษ์สิทธิ์ ฉายะภูติ. (2526). รายงานการประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบท พ.ศ.2525-2526
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____, ไพฑูรย์ คัชมาตย์, วรวิทย์ หิรัญรักษ์ & เพียรศักดิ์ ภักดี. (2542) ผลกระทบต่อผู้ตกงาน
จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2541). การคาดประมาณประชากรของ
ประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544.
กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- ... สถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดของประเทศไทย 1990-1996 [<http://www.nesdb.go.th/>].
20 กรกฎาคม 2542.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ. (2541). ข้อมูลการตลาดจังหวัดชัยภูมิ ประจำปี 2540. ชัยภูมิ:
สำนักงาน.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร. (2541). ข้อมูลการตลาดจังหวัดมุกดาหาร ประจำปี 2540.
มุกดาหาร: สำนักงาน.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดยโสธร. (2541). ข้อมูลการตลาดจังหวัดยโสธร ประจำปี 2540. ยโสธร:
สำนักงาน.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุรินทร์. (2541). ข้อมูลการตลาดจังหวัดสุรินทร์ ประจำปี 2540. สุรินทร์:
สำนักงาน.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2529). สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2529/30.

กรุงเทพฯ: สำนักงาน.

_____. (2542). สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2540/41.

กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด

เจ.เอ็น.ที..

สำนักงานสถิติจังหวัดชัยภูมิ. (2540). สมุดรายนงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ:

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติจังหวัดมุกดาหาร. (2540). สมุดรายนงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ:

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติจังหวัดยโสธร. (2540). สมุดรายนงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ:

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติจังหวัดสุรินทร์. (2540). สมุดรายนงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ.2540. กรุงเทพฯ:

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Tassane Tangpattanasiri, Nongnoot Boonsanjanapanij and Wichit Poonpattanasub. (1997).

Monetary Policy in Thailand. An Decational Paper on Economic Issues.

Khon Kaen: Bank of Thailand Northeastern Region Branch, (pp101-139).